D-V N-26

MEŞTERUL MANOLE

Făt-frumos din tei

Află Blanca că din leagăn
Domnul este al tei mire.
Căci născută este copilă
Din nevrednică iubire

Mâni în ochiul la sfânta Anna
Vei găsi la cel din [illegible]
Mângâierea vieţii tale
Mântuirea feţei mele

Ea aude – plânge – tace
Tot voind să plece-n lume
Dusă de pustii gânduri
Şi de-un dor fără de nume;

Şi plângând înfrână calul
Calul ei cel alb ca neaua
Îi netează mândra coamă
Şi plângând îi pune şeaua

M. Eminescu

ANUL I Nr. 5-6 IUNIE-AUGUST 1939

MEŞTERUL MANOLE

REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ ŞI ARTĂ

REDACTORI: Ovid Caledoniu, Vintilă Horia, Miron Suru.

Grupul Revistei: V. Beneş, Mihai Beniuc, Emil Botta, Ovid Caledoniu, M. Camilucci, Virgil Carianopol, Mihail Chirnoagă, Paul Constantinescu, Emil Giurgiuca, Vintilă Horia, Ion Aurel Manolescu, Aurel Marin, Pericle Martinescu, Horia Nitulescu, Grigore Popa, Axente Sever Popovici, Rudd. Rybiczka, Teodor Scarlat, Ştefan Stănescu, Mircea Streinul, Miron Suru, Ion Şiugariu, Octav Şuluţiu.

ANUL I Nr. 5-6 — IUNIE-AUGUST 1939

CUPRINSUL:

PERICLE MARTINESCU: Portretele lui Eminescu (cu 4 fotografii).
VINTILĂ HORIA: Din „Cartea omului singur": Scrisoare de dincolo; Ceas de taină; Cântec de sfârşit cartea.
COCA FARAGO: Cântec.
MIRCEA ELIADE: Piatra Şerpilor, studiu de folklor comparat.
ION FRUNZETTI: Poesii: Imn de pe munte; Poveste; Moarte.
HORIA NIŢULESCU: Poesii: Spre dincolo; Auzi tu, melodia; Amintire.
OVID CALEDONIU: În umbra Boltei Reci, dialog închipuit.
EMINESCU VĂZUT DE „MEŞTERUL MANOLE": Ovid Caledoniu, Marcello Camilucci, Mihail Chirnoagă, Ion Frunzetti, Vintilă Horia, Aurel Marin, Constantin Micu, Horia Niţulescu, Teodor Scarlat, Ion Şiugariu.

ORIZONTURI

SIMION STOLNICU: Despre un început de mitologie.
AXENTE SEVER POPOVICI: Mângâierea umbrelor.
MIHAIL CHIRNOAGĂ: Traian Lalescu: Lumină tristă; Aurel Chirescu: Finister.
ION ŞIUGARIU: Grigore Popa: Cartea anilor tineri; George Meniuc: Interior cosmic.

CUVINTELE VREMII

OVID CALEDONIU: Sărbătorirea unui semicentenar; Povestiri despre bunul Dumnezeu; Emil Muracadé.
VINTILĂ HORIA: Elogiul lui Axente Sever Popovici; Pledoarie pentru Bucureşti; Femeia în Renaşterea italiană.
PERICLE MARTINESCU: Clemenceau.
ION ŞIUGARIU: † Ion Moldoveanu; Ştefan Popescu; Poeme cu vin şi haiduci.

Coperta: Din manuscrisele lui Eminescu. Desene în interior de RUDD. RYBICZKA. O planşă afară din text de RUDD. RYBICZKA

Redacţia şi Administraţia: Librăria PAVEL SURU — Bucureşti, I Calea Victoriei, 108. — Telefon 3.43.56; 4.67.13.

EXEMPLARUL 15 LEI
ABONAMENTUL PE AN 160 LEI
PENTRU INSTITUŢII 1000 LEI

Redactor responsabil: VIRGIL CARIANOPOL
Inscrisă cu nr. 539.1939 din 11 Ianuarie 1939 la Trib. Ilfov Secţia I Comercială, Dosar nr. 939.

PORTRETELE LUI EMINESCU

DE

PERICLE MARTINESCU

Privind cele patru portrete ale lui Eminescu, ce ne înfăţişează măşti atât de diferite ale aceluiaş chip, încercăm să urzim peste ele pânza închipuirilor noastre, împletită din intuiţii şi din date destul de vagi, din care voim să reconstituim figura morală a celui ce a fost întotdeauna şi trece încă şi astăzi drept un „mare neînţeles". Poate mai mult decât opera lăsată de poet, mai mult decât însemnările cu caracter intim şi decât mărturiile celor ce l-au cunoscut personal, aceste portrete ne ajută să descifrăm enigma acestei figuri aproape simbolice, să pătrundem în abisul misterios din sufletul său şi să înţelegem mai bine universul stelar în care a rătăcit — vecinic hoinar şi vecinic prinţ — nu întristatul, cum dintr'o inadecvată figură de stil se spune adeseori, ci înseninatul contemplator al „Luceafărului".

Avem în faţă patru portrete din patru epoci diferite ale vieţii lui Eminescu. Plasate în timpul material, aceste epoci nu sunt prea depărtate una de alta; în afară de distanţa dintre întâiul şi al doilea portret, reprezentându-l, unul, pe Eminescu la 19 ani, celălalt la 29, distanţele dintre aceste portrete sunt destul de mici: după cel dela 29 de ani, avem unul dela 34 de ani, şi unul dela 38 de ani. Privind însă bine aceste chipuri, avem impresia că între unul şi altul se întind decenii de viaţă, decenii de experienţă ce-au întipărit pe figura subiectului lor masca unei maturităţi superbe, şi în ultima clipă tragică. Între portretul dela 19 ani, această figură de boem şi Făt-Frumos, cu fruntea splendid împodobită de o coamă revoluţionară, cu privirile grizate de nostalgia infinitului adolescenţii şi gură minunat sculptată pe buzele căreia se citeşte o imensă şi periculoasă sete de viaţă, şi între portretul dela 29 sau 30 de ani, cu trăsături mult mai fine, învăluit într'o discretă şi totuşi, foarte expresivă pânză sentimentală, cu figura înviorată de o spiritualitate senină şi aristocrată — între aceste două portrete mai cu seamă, se pare că timpul psihologic a realizat în experienţa poetului un salt enorm, pe parcursul doar al câtorva ani de biografie civilă. Vine, apoi, portretul dela 34 de ani, mai pământean parcă, admirabilă mască de maturitate, cu privirile uşor înceţoşate, cu un aer de împăcare, de plenitudine fizică şi morală, dar şi de victorioasă blazare în care naivitatea şi ironia întipăresc pe figura poetului zâmbetul unei imperturbabile superiorităţi. În sfârşit, iată imaginea impresionantă, de un tragism cutremurător pe care ni-l transmite masca nitzscheană dela 38 de ani. Când te gândeşti că între întâiul portret, cu trăsăturile întinse spre zenitul vieţii, iradiind numai optimism, poesie, graţie, tinereţe, şi între ultimul, din care se revarsă o durere tragică, copleşi-

toare, ca nesfârşite ploi de toamnă, au trecut numai douăzeci de ani, sensul vieţii lui Eminescu capătă atunci o grandoare faţă de care opera lui rămâne mult mai prejos. Privind această mască mai mult decât crepusculară, versurile picură dealungul ei ca nişte lacrimi de plumb:

Optzeci de ani îmi pare în lume c'am trăit,
Că sunt bătrân ca iarna...

şi par'că acest „optzeci" pare prea puţin spus faţă de bătrâneţea, de oboseala, de prăbuşirea pe care o exprimă imaginea. Desigur, starea sufletească a poetului nostru când a scris aceste versuri, era aceeaşi cu a celuilalt sumbru, stins şi fără fund crater al existenţei, Baudelaire, care spunea:

J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans...

Am stăruit asupra acestui amănunt cu intenţia fermă de a arăta că, în existenţa, poeţilor mari, capacitatea de a trăi viaţa, de a parcurge tot binele şi tot răul din lume de a cunoaşte până la marginile lor şi paradisul şi infernul, este primul element ce trebue analizat pentru mai buna înţelegere şi mai adânca pătrundere a universului din fiinţa lor. Oamenii aceştia predestinaţi, nu trăiesc viaţa aşa cum o trăiesc toţi ceilalţi oameni. Există o forţă oarbă, ca o pajură neagră, ce-i împinge în marea aventură a cunoaşterii şi de care rămâne apoi strâns legată şi aventura vieţii lor fiziologice, aventură în care se înalţă cu o iuţeală formidabilă spre culmile vieţii şi de unde se prăbuşesc pe urmă, imediat într'o sfârşire mai penibilă ca moartea. Şi se pare că, de cele mai multe ori, grandoarea sumbră a acestor aventuri capătă potenţialuri atât de intense încât ies de sub comandamentele destinului. Eroii lor rămân nişte existenţe cu totul libere — libere să se înalţe oricât de sus, libere să se prăbuşească oricât de uşor — motiv pentru care biografia lor devine o aspră epopee, adeseori neînţeleasă, de cele mai multe ori străină de starea civilă a umanităţii.

Iată aceste patru portrete ale lui Eminescu. Ele ne indică perfect treptele ascensiunii poetului şi brusca lui prăbuşire „din a haosului văi" asemenea lui Hyperion, metamorfozat de astă dată într'o epavă omenească. Înălţarea, setea de cunoaştere, setea de viaţă au fost prea puternice pentruca, până la sfârşit, să nu se preschimbe

într'un blestem. Fatalitatea care se răzbună pe cei ce scăpaseră de sub frânele ei!... Eminescu a fost unul din aceşti aventurieri ai Absolutului. Ca orice romantic adevărat, el a dorit să-şi transfigureze existenţa după spiritul unui eroism superior ce-i propulsa nevoia virilă de a se întregi mereu, de a se depăşi în fiecare clipă, tânjind după o Plenitudine şi o Perfecţie ce nu pot fi atinse decât prin cunoaştere. Deaceea aproape totdeauna evoluţia cunoaşterii o ia înaintea evoluţiei biologice; omul rămâne în urma spiritului său, distanţa se face tot mai mare între spirit şi om, şi, până la sfârşit, desnodământul e fatal: organele se sfărâmă şi maestrul se prăbuşeşte. Orice aventură de genul acesta îşi are durata ei. Această durată nu se măsoară însă în timp, ci în intensitate. În treizeci de ani un om poate să parcurgă o experienţă seculară, sau în câţiva ani poate să se schimbe atât de mult spre a nu mai fi recunoscut cu cel dintâi.

Aici este secretul deosebirilor enorme dintre portretele lui Eminescu, ce înfăţişează la epoci atât de scurte acelaşi chip cu măşti atât de diferite.

Până la douăzeci de ani se poate spune că Eminescu n'a cunoscut nimic din viaţă. El s'a desvoltat normal, alături de natură, dând frâu liber aspiraţiilor adolescente, imaginaţiei sale romantice, care compensa sau chiar înlocuia viaţa. A trăi viaţa nu înseamnă a o umple cu o experienţă cât mai bogată şi mai diversă, a trăi viaţa înseamnă a extrage din orice experienţă sensuri cât mai multe spre a îmbogăţi patrimoniul spiritual. Până la douăzeci de ani, omul nu poate ridica experienţa lui la rangul unei semnificaţii spirituale. Până atunci, e străbătut de sensaţii diferite, e stăpânit de sentimente puternice, printre care iubirea şi revolta deţin locul întâi, are o imaginaţie vie şi creatoare capabilă uneori să complecteze golurile produse de insuficienţele vitale şi, până la această vârstă, omul se interesează prea puţin de el: îl interesează mai mult lumea, universul, decât eul personal. Într'un cuvânt, predomină imaginaţia. În cazul lui Eminescu, lucrul acesta e ilustrat admirabil de poesiile scrise de el în jurul acestei vârste: *Junii corupţi, Amorul unei marmore, Venere şi Madonă, Mortua est, Înger şi demon, Împărat şi proletar*, etc. În toate aceste poesii, predomină imaginaţia romantică: predispoziţia de a creia efecte lirice din contraste, de a da glas iubirii nedefinite, needucată ca sensibilitate, neprecizată ca obiect, influenţa

aproape fascinantă pe care o au asupra imaginaţiei sale moartea şi elementele bizare în sfârşit, revolta şi concluzia pesimistă asupra lumii — iată natura experienţei şi creaţiei dela această vârstă. Cu sensibilitatea lui accentuată, cu predispoziţia nativă spre vagabondaj şi boemă, cu dragostea excesivă faţă de natură, dacă s'ar fi lăsat în voia talentului şi a însuşirilor sale autentice Eminescu ar fi devenit un admirabil poet social, sau un fidel interpret al sentimentelor contimporanilor, aşa cum se întâmplă cu orice talent lăsat în voia boemei. Destinul a vrut însă ca steaua lui să apuce alte căi.

Mai întâi, student la Viena, trimes la Berlin apoi, timp de patru sau cinci ani, şi tocmai la vârsta când omul merge să-şi dibuiască drumurile proprii, Eminescu descoperă voluptatea studiului şi odată cu ea setea sinceră de cultură, ambiţia de a cunoaşte toată filosofia epocii lui şi de a se pătrunde de toate adevărurile mari ale culturii omeneşti. Afară de aceasta, dorinţa nepotolită de a-şi trăi visul — element în care se petrecea marea parte a existenţii lui — de a-l *trăi*, nu de a-l utiliza ca material poetic, a făcut ca el să se interiorizeze, să-şi rafineze sensibilitatea, să-şi ascută luciditatea — să-şi complice şi să-şi perfecţioneze mecanismul spiritual.

Distanţa dintre primul şi al doilea portret, este epoca de formaţie şi a poetului, dar şi a omului Eminescu. În această epocă Eminescu a studiat, şi-a agonisit setea de cunoaştere care a devenit apoi un element vital pentru el, dar a făcut eforturi să-şi descopere şi personalitatea poetică. Poesiile din această epocă nu sunt printre cele mai bune ale sale; incontestabil, sunt superioare celor din prima fază, dar nu perfecte. E o căutare, o nesiguranţă şi în fond şi în formă, care trădează constelaţia lui psiho-fizică din acea vreme. Elementele primei faze au fost abandonate; atracţia contrastelor nu mai există, revoluţionarismul incendiar s'a stins, exagerările adolescenţei au fost atenuate. Poetul s'a îndreptat spre natură, spre folklor şi spre o dragoste tot nedefinită încă, fiindcă nu ştii dacă în poesiile din această vreme cântă vreo femee, sau iubirea în general, dar oricum, versul s'a limpezit, inspiraţia s'a cristalizat în poeme închegate, iar imaginaţia a început să fie stăpânită de inteligenţă şi de materialul obiectiv care i se impunea. În această fază Eminescu e în căutarea lui însuşi, fără să se fi descoperit însă.

În preajma vârstei dela care ne-a rămas cel de-al doilea portret, Eminescu s'a descoperit pe sine. E un altul acum, cu totul deosebit de cel dintâi şi ca înfăţişare exterioară şi ca formaţie spirituală. Suntem în faţa *sensibilităţii romantice* [1]. Ca înfăţişare exterioară, ni-l arată portretul, cu totul deosebit de cel dintâi, al adolescentului. E aproape alt om. Viaţa interioară a lui Eminescu a fost atât de intensă şi bogată între 20 şi 30 încât, şi ca înfăţişare, el capătă alt chip. Figura lui e acum spiritualizată, plină de sensibilitate, figură de om cu antenele vieţii întoarse spre el, spre interior. Configuraţia morală dela această vârstă ne-o indică poesiile scrise atunci. Predomină la această epocă poesiile de dragoste; însă o dragoste reală, cu un obiect precis, femeea, dar—indiferent dacă e una sau sunt mai multe—o femee vie, reală, nu una imaginată ca în faza adolescenţei. Deasemeni, în această epocă, psihologismul înlătură pe nesimţite natura şi poetul cântă mai mult stările lui sufleteşti, bucuria, regretul, duioşia amară, melancolia, fără a se mai pierde în descrierile naturii, ca în

1. Distincţia aceasta între imaginaţia romantică şi sensibilitatea romantică o face şi G. Ibrăileanu. Vezi: *Studii literare*. „Eminescu — Note asupra versului".

prima fază. Deasemeni fondul filosofic capătă un loc important în opera poetului şi stările lui sufleteşti sunt totdeauna în perfectă colaborare cu funcţiunile ideative.

Cu acestea ne apropiem de apogeul poetului, de epoca *Scrisorilor* şi a *Luceafărului*. În această fază personalitatea lui Eminescu e desvoltată complect, şi stăpâneşte admirabil materialul liric, atât cel obiectiv — natura, istoria, etc. — cât şi cel subiectiv — sentimentele, înfrângerile sau exaltările incidentale. Este epoca armoniei depline între sufletul poetului şi natura lui — o armonie apollinică, însemnată ici-colo de izbucniri dionisiace, puse însă sub controlul unei înalte şi riguroase conştiinţe artistice.

Portretul dela 34 de ani ne evocă mai mult gânditorul din Eminescu, gânditorul politic, profetul, teoreticianul „rezistenţei etnice", în sfârşit omul înzestrat cu un prestigiu mai mare, pentru simţul comun, decât poetul „cufundat în stele" şi pierdut în visurile sale. Devine o entitate socială, un om util, fiindcă mânueşte un material pozitiv şi la ordinea zilei: articole de actualitate, punând în dezbatere problemele esenţiale ale societăţii de atunci, sau ale neamului nostru.

* * *

Am luat portretele drept criteriu în definirea personalităţii interioare a lui Eminescu, tocmai fiindcă aceste portrete, printr'o fericită şi extraordinară întâmplare, ne vorbesc despre viaţa autentică a poetului mult mai limpede şi mai adevărat decât opera, mărturiile intime, sau referinţele prietenilor săi. Privind aceste portrete, îl avem în faţă pe însuşi Eminescu, în toată făptura lui superbă şi complexă, din tinereţe, până la maturitate. Ele ne dau cele mai precise indicaţii asupra firei poetului, asupra caracterului său moral, asupra atitudinii lui faţă de viaţă. Rar se întâmplă ca trăsăturile morale ale unei personalităţi să se desprindă atât de uşor şi atât de fidel din imaginile întrupării sale fizice. În cazul poetului nostru, portretele păstrate sunt ilustraţiile cele mai expresive ale configuraţiei sale interioare. Poesia lui Eminescu nu este o creaţie forţată, ci o revărsare naturală, firească a personalităţii lui; deaceea nici nu s'ar fi putut ca aceste portrete să nu aibă aceeaşi limpezime, aceeaşi seninătate, aceeaşi puritate astrală ca şi versurile sale.

Privind bine aceste portrete, suntem înclinaţi să răsturnăm multe dintre cele ce s'au spus până acum despre Eminescu. Judecat superficial, după natura versurilor lui, toată lumea a rămas convinsă că Eminescu este un mare poet pesimist şi că în viaţa lui a fost cel mai nenorocit om. Într'adevăr, ascultând această afirmaţie prin care Eminescu a intrat atât de uşor în conştiinţa publică, putem spune că poetul nostru este şi astăzi „un mare neînţeles". A spune despre el, cu un aer de facilă şi oarecum, oficială compătimire, că a fost „nefericit", „pesimist", „nenorocit", înseamnă a nu înţelege nimic din senina şi magnifica personalitate a poetului. Niciunul din portretele sale, nici măcar ultimul, cel din faza prăbuşirii finale, nu ne dau nici cea mai mică indicaţie că un om cu un chip atât de frumos, cu o privire atât de senină, cu o înfăţişare atât de semeaţă ar fi fost un pesimist profund sau un nefericit epocal. Dimpotrivă, portretele lui Eminescu iradiază, toate, optimism, privindu-le îţi transmit parcă o adâncă şi blândă dragoste de viaţă şi te întrebi cum poate să existe un contrast atât de mare între firea poetului şi opera lui. Contrastul nu există, de fapt, ci e numai o neînţelegere. Spre a se achita mai uşor de sarcina de a-l „explica" pe Eminescu

comentatorii lui s'au agăţat de câteva versuri, care citate izolat, ne pot face să credem că poetul a fost pesimist, sau nefericit. Dela unul la altul, legenda s'a întins, a căpătat proporţii, a devenit publică şi până la urmă pesimismul a ajuns calul de bătaie al eminescologilor din totdeauna. În realitate, Eminescu rămânea nu numai neexplicat, dar şi cu totul falsificat, atât în ce priveşte opera, cât şi personalitatea lui. Desigur, dacă nu ne-ar fi rămas aceste portrete care să înfrâneze puţin predispoziţia comentatorilor săi de a creia un mit sumbru eminescian, figura poetului ar fi fost plăsmuită în feluri şi chipuri, care de care mai exagerate spre a motiva „pesimismul" din versurile sale, aşa cum se întâmplă cu Schopenhauer sau cu Leopardi, de pildă, al căror pesimism este pentru totdeauna justificat de urâţenia lor. Ce ironie!

Eminescu a fost un bărbat frumos, sănătos, rezistent la intemperiile vieţii şi niciodată legat de contingenţele materiale, singurele care pot face fericită sau nefericită o fiinţă comună. „Superb dispreţuitor al realităţii banale" (Ibrăileanu), sau „cu o lipsă de prefăcătorie ruinătoare pentru om" (Călinescu), el a trăit totdeauna într'o zonă de visare şi contemplaţie neîntreruptă, de unde privea viaţa cu un zâmbet superior şi rece, nu trist, ci cel mult ironic sau indiferent. Deaceea toate portretele sale ne pun în faţă imaginea unui om cu o seninătate pe care numai detaşarea absolută o poate garanta; între el şi realitate se întinde parcă pânza visurilor lui, ce-l lasă să privească această realitate, dar îl opreşte să ia contact cu ea... Priviţi, încă odată, portretele lui Eminescu. Nu vă vine pe buze întrebarea: cum a putut fi pesimist un asemenea om?

Eminescu n'a fost fericit, totuşi. Nefericirea lui nu provine însă din desamăgiri personale, din înfrângeri, din durere fizică. Este, poate, singurul om care n'a cunoscut înfrângerea socială — deaceea fruntea şi ochii lui sunt totdeauna sus — care n'a dat importanţă durerii trupeşti şi a trecut pe lângă desamăgiri zâmbitor şi senin ca un învingător. Nefericirea lui e de natură metafizică şi dacă e nefericit, e pentru viaţă, pentru ceilalţi oameni, nu pentru el. „Sâmburele vieţii este egoismul şi haina lui minciuna"— iată una din cauzele întristării lui. O altă cauză, ceva mai personală însă şi aceasta provenită tot din neputinţa de a face fericită speţa, o aflăm în însemnarea făcută de el pe marginea manuscrisului *„Luceafărului"*: „Geniul nu cunoaşte moartea... dar nu e capabil de a ferici pe cineva, nici capabil de a fi fericit". Faptul că „nu e capabil de a ferici pe cineva"— iată ceeace-l întristează pe el. Şi fiindcă nu e capabil de a ferici pe cineva, nu e capabil nici de a fi fericit. Fericirea se naşte adeseori din conştiinţa că tu ai făcut un bine cuiva, sau ai făcut fericit pe cineva. În sinea lui, putem crede aproape cu certitudine, că Eminescu era foarte fericit, plin de o euforie continuă, de o beţie discretă şi rece; faptul însă că nu putea da nimic din această fericire altcuiva, îl întrista enorm. Pentru firile generoase ca el, tristeţea lumii se naşte din faptul că durerea şi fericirea nu pot fi împărtăşite decât pe calea convenţională a cuvintelor.

Aşa dar, pretinsul pesimism al lui Eminescu nu este decât o superioritate de conştiinţă, o luciditate prea ascuţită pentru a se mai putea rezema în umbra fragilă a iluziilor fără a o spinteca în două şi a deschide prin ea perspectiva spre neantul vieţii. În felul acesta Eminescu se integrează desăvârşit în categoria romanticilor germani, din familia cărora face parte direct, dar alături de care a fost prea puţin situat

până acum. Dealtfel, romantismul german e puţin cunoscut la noi şi e un fenomen de o tensiune şi un rafinament spiritual atât de înaintat încât greu poate fi asimilat de structura noastră intelectuală, specific orientală. Eminescu a atins tensiunea de viaţă şi rafinamentul romanticilor germani, deaceea figura lui rămâne izolată pe cerul culturii noastre, ca un fenomen ciudat, greu de înţeles de spectatorii de jos. La noi s'a făcut mare caz de romantism, dar de un romantism facil, cu clişee comune, importat din Franţa. Romantismul francez avea ca idei principale conflictul omului general cu necesităţile banale ale vieţii. Lupta individului cu societatea, cu dragostea, cu mizeria personală sau cu suferinţa proprie, acestea erau motivele romantismului francez. Cu romantismul german însă pătrundem într'o lume nouă „a prinţilor, într'o corporaţie mai înaltă" (Novalis), a poeţilor care nu se mai plâng de infidelitatea iubitelor pe marginea lacului, sau de ingratitudinea oamenilor care nu-i înţeleg. Ei vorbesc de misterul fără limită al personalităţii lor şi sunt însetaţi de cunoaşterea adâncă a realităţii ultime, dincolo de care viaţa obicinuită pare o caricatură, aşa cum o descrie şi Eminescu în *Epigonii*. Romanticii germani nu sunt consideraţi pesimişti, deşi nu există existenţe mai sbuciumate şi mai tragice decât ale lor. Nu se poate numi pesimism o atitudine născută din conştiinţă pură şi din sentiment pur. Căci paradoxul acestor romantici — paradoxul lui Eminescu totdeodată — era de a fi conştiinţă pură şi sentiment pur. Conştiinţa vrea să învingă durata şi spaţiul. Pentru ea totul pare familiar şi inaccesibil, natural şi supranatural, dar când vrea să atingă ceva, totul se dizolvă în neant sau într'un abis de nostalgie în care sentimentul rătăceşte apoi excitat şi nesatisfăcut. Şi de aici se naşte tristeţea superioară, detaşată de materialitate a romanticului adevărat. Pesimismul lui Eminescu nu este altceva decât luciditatea eroică cu care poetul priveşte viaţa. Din înălţimea acestei lucidităţi, firească, realitatea apare tristă şi goală, dar o tristeţe şi o goliciune străină de cel care o priveşte. Pentru a-şi spulbera din faţă această viziune de pustietate a lumii, poetul se cufundă în vis. „Realul absolut e poesia", spunea Novalis, expresie în care găsim o perfectă aplicare la Eminescu. Iar după orgiile de vis, atât romanticii, cât şi Eminescu, căutau să reia contactul cu realitatea refugiindu-se în politică, unde veneau cu un entuziasm nou, proaspăt, cu un discernământ sigur al realităţilor şi cu o energie impulsivă uneori.

Şi, aici, putem atinge o altă faţetă a falsului Eminescu fabricat de eminescologii numeroşi ce n'au pătruns niciodată mai departe de versurile poetului, în sufletul său adevărat. E vorba de *resemnarea* lui Eminescu. Această resemnare credem că e un fel simplu şi vag, inexact chiar, de a numi ceeace este în realitate *ironia romantică* a lui Eminescu. Când spunem *ironia romantică*, nu ne gândim la atitudinea satirică pe care o exprimă noţiunea de ironie. Prin ironie romantică se înţelege atitudinea omului superior care priveşte lucrurile cu o luciditate pătrunzătoare însoţită de un uşor zâmbet de detaşare şi regret că lucrurile sunt aşa cum sunt. Nu este resemnare în această atitudine, că mai de grabă e înarmarea poetului cu un surâs discret şi rece împotriva disperării care simte că planează în jurul său. Ironia romantică e un refugiu din faţa disperării, fără a fi o resemnare, o îngenunchiere în faţa destinului. La pesimiştii de vocaţie nu există această atitudine, fiindcă la ei răul, disperarea a cucerit totul, anihilând orice urmă de optimism şi spulberând şi cea mai

ușoară trăsătură de zâmbire. Acolo poate fi vorba de o resemnare, fiindcă resemnarea nu mai presupune nimic dincolo de ea: tristețea a cucerit totul, omul se află la marginea neantului. În cazul poeților romantici, ei utilizează această ironie tocmai spre a-și apăra rezervele de optimism și energie pe care le simt pulsând în spatele lor. La resemnații cu adevărat, atitudinea se manifestă printr'o stare deplorabilă de înfrângere, printr'un blestem al destinului care-i persecută. La Eminescu nu se întâlnește niciodată o negare absolută a vieții, a destinului, a naturii, sau a luptei. El rămâne totdeauna drept, imperturbabil, „nemuritor și rece".

Și cu aceasta credem că am ajuns la cealaltă problemă discutată tot atât de mult de comentatorii profesioniști sau întâmplători, și anume la problema *nefericirii* poetului, și în special a nefericirii lui în dragoste. Toată lumea știe și e convinsă că Eminescu a fost cel mai nenorocit amant, întrucât toate poesiile lui erotice sunt pline de nostalgia unei iubiri desăvârșite sau de chemări adresate femeii iubite care nu-i ascultă niciodată glasul inimei. Nicăeri nu se întâlnește un sentiment de plenitudine sufletească realizată pe căile dragostei, nicăeri un strigăt de bucurie, de victorie, de satisfacție sentimentală. Poetul ne apare totdeauna în umbră, așteptând cu înfrigurare sau visând în singurătate la femeea care i-ar putea transforma într'un vis toată viața lui... Dar, oare, să însemneze aceasta că poetul a fost *în realitate* atât de nenorocit cum ni-l arată versurile lui? Apelând iarăși la imaginile din portrete, privindu-le încă odată, nu găsim deloc în ele mina unui om nefericit în dragoste, așa cum reese din versuri că ar fi fost toată viața lui Eminescu.

Incontestabil că Eminescu n'a cunoscut în dragoste plăcerile și bucuriile pe care le cerea totdeauna acestei experiențe. Nu le-a cunoscut însă nu fiindcă natura sau împrejurările nu-l ajutau, ci fiindcă imaginația lui cerea dela o experiență omenească lucruri prea mari pentru a putea fi realizate de oameni. Și atunci, fiind un om superior, lucid și prea inteligent pentru a suferi, Eminescu și-a transpus numai în versuri tristețea lui omenească, realizând efectele artistice cunoscute, el, în universul lui, rămânând mai departe același înseninat cavaler al idealului.

S'a spus prea mult că viața lui Eminescu a fost așa cum ne-o înfățișează versurile lui. Iată o afirmație destul de gratuită. Credem că între opera poetului și viața lui e o deosebire fundamentală, mai ales în privința experiențelor comune: dragostea, etc. Din versuri reese că Eminescu a fost un vecinic îndrăgostit și nefericit și că el nu s'a ocupat cu altceva decât cu urmărirea femeii iubite, chemând-o, visând-o, așteptând-o, etc., asemeni unui poet minor și sentimental pentru care femeea pare a fi totul în lume. În realitate, Eminescu a avut pasiuni mult mai mari decât iubirea, cărora li s'a consacrat cu adevărat; metafizica, visul, uneori politica, l-au sbuciumat mai puternic decât dragostea. Dragostea — și femeea — erau pentru el doar *mijloace* de a-și realiza opera lirică, nicidecum *scopuri* în sine. Deaceea Eminescu nu este un poet din categoria marilor îndrăgostiți ca Ronsard, Petrarca sau Dante, în opera cărora se vede clară imaginea femeii iubite. La Eminescu e vagă această imagine, el cântă mai mult dragostea în general, nepersonificată într'o femee și totdeauna pusă sub cerul unei constelații metafizice de unde privește „nimicurile-aceste" cu indulgență chiar atunci când îl face să sufere.

Dealtfel, se pare că Eminescu n'a fost decât o singură dată îndrăgostit cu ade-

vărat. Nu se poate ști cât a durat această dragoste în mod natural și cât a prelungit-o poetul cu voință, spre a avea mereu vie o experiență din care putea să extragă atâtea efecte artistice. Dintr'o mărturisire a lui însuși, lucrul acesta reese și mai clar: „În ce mă privește pe mine — ar fi zis chiar poetul — apoi deși am fost de multe ori îndrăgostit, dar să vă spun drept eu n'am iubit niciodată. Eu mă înșelam pe mine însumi luând drept dragoste dorința de dragoste, adică dorința aceea de a îngenunchia înaintea unei femei frumoase pe care mi-o zugrăvise imaginația și simțurile mele"[1]. Această afirmație ni-l apropie pe Eminescu dintr'odată de Stendhal, părintele celebrei teorii a *cristalizării*. Teoria cristalizării acestui „act de nebunie" cum numește Stendhal dragostea, susține că, deobiceiu, bărbatul care se îndrăgostește de o femee caută totdeauna să-i atribue și să vadă în ea calități și virtuți pe care, de fapt, nu le are. În fiecare bărbat — și cu atât mai mult în rândul artiștilor, a celor cu imaginație mai vie — există această tendință de a se autoînșela cu perfectă luciditate, fiindcă fiecare vrea să fie îndrăgostit de ceva frumos, iar când această frumusețe nu există perfectă în realitate el o întregește cu imaginația. Teoria cristalizării își găsește o perfectă aplicare la Eminescu, care a căutat totdeauna frumusețea femeii visate și superioritatea femeii reale.

Înzestrat cu o luciditate desăvârșită, cu un spirit înalt, preocupat de probleme metafizice vaste, Eminescu n'a putut cade pradă suferinței sentimentale. Pentru el totdeauna exista ceva mai frumos, mai înalt decât dragostea pământească, unde se refugia mereu după ce faza de melancolie în care își scria poesiile erotice, se sfârșia. Și nu adeseori, în poesiile lui de dragoste, chiar în cele ce par mai mohorîte, se vede totdeauna detașarea poetului de elementele materiale, înălțarea într'o sferă superioară unde femeea nu l-a putut urma. Atunci regretă că dragostea lui nu s'a putut realiza, însă acest regret nu e pentru el, căci el n'a câștigat și n'a pierdut nimic, ci e pentru ea; ea a pierdut ceva:

Dându-mi din ochiul tău senin
O rază din adins,
În calea timpilor ce vin
O stea s'ar fi aprins,

Ar fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți
Cu ale tale brațe reci
Înmărmureai măreț.

Spune el în *„Pe lângă plopii fără soț..."*, în strofele următoare celora în care ne arată cum aștepta cu înfrigurare apariția iubitei, care nu se ivea. Tot astfel în poesia *Adio*, după ce ne spune cum

...degerând atâtea dăți
Eu mă uitam prin ramuri
Și așteptam să te arăți
La geamuri.

1. G. Călinescu, *Viața lui Eminescu*, p. 346.

Şi ne descrie toate peregrinările lui sentimentale, şi cât de fericiţi ar fi fost dacă ea ar fi apărut, sfârşeşte printr'un categoric şi aproape dispreţuitor:

De-aceea 'n urma mea rămâi...
Adio!

Fără să mai amintim finalul „Luceafărului", unde seninătatea lui ne apare ca o izolare în superioritate, de care el însuşi e conştient şi mândru, putem afirma cu certitudine că dragostea nu i-a produs lui Eminescu atâta nefericire câtă i se atribue pe nedrept. El niciodată n'a îngenunchiat în faţa unei femei, deşi de multe ori a adorat această frumuseţe a naturii cu o pasiune ce-l făcea să-şi uite de el. Bărbăţia lui spirituală, conştiinţa rostului său artistic, orgoliul demnităţii morale, îl împiedicau să se aplece în faţa femeii. Şi-ar fi trădat poesia şi şi-ar fi negat în faţa propriilor săi ochi, toată înălţimea lui morală şi spirituală. Eminescu era o constituţie prea sănătoasă, o împerechere fericită de daruri fizice şi calităţi spirituale pentru a-şi putea păstra nealterat apollinismul lui extraordinar. Ca o entitate hărăzită să trăiască în cerurile visului şi contemplaţiei lui, el cobora din când în când pe pământ, se întrupa într'un muritor comun, asemeni luceafărului din poveste, se lua după câte o umbră fugară, se înfiora de „strângere de mâini", de un „tremurat de gene", dar văzând că totul e van, se consola şi se purifica de această mică aventură în braţele creaţiei, apoi se înălţa din nou în sfera contemplaţiei pure. Acolo regăsia bucuria lui autentică, infinită şi rece, şi dacă era trist, era trist fiindcă ştia, din aventura lui proaspătă, că „totul este trist în lume".

Acesta a fost Eminescu. O plăsmuire extraordinară şi o închegare miraculoasă a naturii româneşti, o întâlnire a Orientului somnambulic şi contemplativ cu Occidentul lucid şi faustic, o dărnicie uitată a Firii combinată cu o putere rară de înţelegere a Spiritului, un exemplar în care toate înzestrările Firii s'au revărsat atât de limpede şi frumos, încât figura lui rămâne un simbol al seninătăţii, aşa cum sunt simbolurile apollinismului străvechi — sau chiar însăşi portretele Poetului.

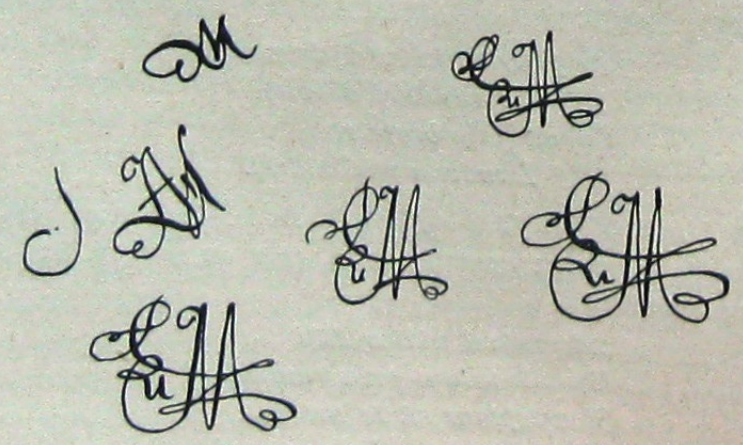

DIN „CARTEA OMULUI SINGUR".

DE

VINTILĂ HORIA

SCRISOARE DE DINCOLO

lui Ovid Caledoniu

Prietene, când umbra serii sure
Va cobori sunând din spre pădure
Şi când pe munţi o stea de-argint va bate
Cu deget umed în singurătate,

Aprinde amintirii o făclie
Şi 'nchide geamul dela răsărit.
Va fi pe sticlă chipul meu lipit
Ca o icoană galbenă şi străvezie.

Să nu te sperie ochii mei de lut,
Din albul lor tot luciul s'a pierdut —
Şi nici pe fruntea mea pământul greu
Să nu te 'nşele: mortul sunt tot eu.

Voi ciocăni cu deget ud în geam
Şi ca un vânt va plânge veşnicia...
... Era o noapte clară şi iubeam
Şi eu şi tu femeea, poesia...

Ne-am îmbătat de glorie ca munţii
Şi am sorbit întreg potirul frunţii,
Ne-am risipit amarul prin poeme
Şi-am râs de tonţi, de proză şi de vreme.

Şi iat'acum privirea mea te doare,
Tu 'nsemni cu mâna albă pe hârtie
Aceleaşi versuri de melancolie,
Aceleaşi ritmuri sincere şi clare.

În lumea mea nici nu mai pot să scriu,
Condeiul meu e-un plisc de cucuvae
Şi când îţi bate luna în odae
Eu fac lectură nopţii din sicriu.

Dar nu voi sta prea mult în sihăstrie,
Căci vom trăi curând pe-acelaş plai
Şi pe coperta nopţilor de Mai
Vom închina un imn prieteniei.

CEAS DE TAINĂ

Lui Li

Nu m'a minţit nici gura ta şoptită,
Nici părul de aramă 'n destrămare,
Nici ochii rupţi din valuri de uitare,
Fecioară blândă, albă stalactită.

M'a înşelat doar zâmbetul pe buze
Şi mâna care-a strâns înfiorată
Petalele de roză înspumată
Căzute 'n seară ca un stol de muze.

A fost părere zâmbetul din gând
Şi moartea florii sinucisă 'n glastră?
Venise luna ca o frunte în fereastră
Şi-o stea pe cer se închina căzând.

Am rupt un spin în suflet şi-am tăcut.
Vorbeau doar nopţii razele de lună
Şi'n liniştea întinsă ca o strună
M'a smuls din vis amarul tău sărut.

CÂNTEC DE SFÂRŞIT CARTEA

Celor dela „Meşterul Manole"

Uitaţi-mi prieteni şi ochii şi cântul,
Uitaţi-mi şi mâna cu care v'am scris,
Pe genele ude coboară un vis
Mai greu ca pământul.

Când umbrele serii pe rând vor veni
Să-mi şteargă din minte 'nnoptate poeme,
Voi scrie cu pana uitării pe vreme:
— Eu nu voi muri!

Desprins dintr'o viaţă voi merge spre alta,
Nu văd deci prieteni dece m'aţi jeli,
Păstraţi-mi doar chipul în marmoră gri
Cioplită cu dalta.

Căci vreau să rămână şi fruntea şi visul
Şi gura aceasta cu care-am iubit,
În marmora rece şi'n chipul cioplit
Voi şti paradisul.

Şi'n serile 'nchise în linişte brună,
Când gâlgâe vinul din cer în podgorii,
Strângeţi-mi cu grijă pierdutele glorii
În albă cunună.

Pierdeţi-mi prieteni şi urma 'n cetate,
Uitaţi-mi şi mâna cu care v'am scris,
Pe genele ude coboară un vis
Din singurătate.

CÂNTEC

DE

COCA FARAGO

Nu ştie nimeni cât mi-e de drag
Pasul unduios, — gemen cu tremurarea umbrelor pe zid —,
Către mâinile fără inele ale fetelor
Când, în lumină tare, de amiază, pleoapele-şi închid
Ori îşi alungă, de pe frunte, belşugul răvăşit al pletelor.

Nu ştie nimeni, nu ştie
Cum am vrut şi eu să cuprind
Gândurile plantelor, în melodie
De culori, înfrăţită cu amurgul anilor mei, licărind,
Cu amurgul anilor mei învinşi de aurorele atâtor vieţi
Crescute din toate nopţile lumii fără dimineţi...

Nu ştie nimeni, nu ştie
Că mi-am pus la căpătâi tinereţea
Şi-am adormit pe geană de zare ruginie,
Am adormit, privind oamenii care trec pe drum
Cu pas unduios, ca firul de fum...

Nu ştie nimeni, nu ştie
Că undeva dincolo de strada asta, moartea întârzie
Şi deaceia şi de data asta mai pot
Să-mi spun cântecul tot...

Mâine, poate ferestrele vor rămâne închise
Şi dindărătul lor voiu începe să depăn alte vise.

PIATRA ŞERPILOR

STUDIU DE FOLKLOR COMPARAT

DE

MIRCEA ELIADE

Asociaţia între şerpi sau balauri, şi pietrele preţioase, a fost o matcă fertilă pentru creaţiile folclorice. De aici a luat naştere un vast grup de legende. Simbolismul şearpelui şi al balaurului are o mare difuziune în spaţiu şi în timp. Anevoie am putea vorbi despre origina acestui simbolism, precizând rasa sau cultura care l-a creiat Cu atât mai anevoie, cu cât polivalenţa simbolică a şearpelui şi a balaurului prezintă ea însăşi taine de nepătruns. În cadrul legendelor de care ne ocupăm acum, se poate însă vorbi cu certitudine de origina lor geografică şi istorică. Em. Cosquin, în cartea sa *Les contes indiens et l'Occident* (Paris 1922), a adunat destule documente asupra acestor legende a şerpilor păzitori de nestimate şi asupra „pietrei şerpilor". Este una din puţinele teme studiate de eruditul folclorist francez care îşi verifică teza sa despre origina indiană a poveştilor europene. Trebue să atragem încă odată atenţia că Em. Cosquin [1] dovedeşte numai origina indiană a *legendei* „pietrei şerpilor", adică a formei noui (alterată, dramatizată, „fantastică"), pe care imaginaţia indiană o dă unui simbol arhaic.

Credinţa că nestematele — sau numai unele din ele — sunt pietre căzute din capul şerpilor şi al balaurilor, nu este decât alterarea vechiului mit al monştrilor subterani păzitori de comori. Că această pază le este încredinţată ca o misiune, înţelegem dintr'o legendă din Auvergne, culeasă de Sébillot [2] în care se spune că şerpii păzitori de comori poartă la gât, „en marque de leur mission", un inel de aur. Fără îndoială că inelul nu este decât amintirea confuză a „pietrei şerpilor". Credinţa — de origine indiană — în existenţa acestor pietre fabuloase a dat naştere superstiţiilor helenistice (reluate şi amplificate de Arabi) în legătură cu diamantul. Multă vreme s'a spus că diamantul e toxic şi că nu trebue pus pe buze, tocmai pentru că se credea că a fost purtat în gură de către şerpi [3]. Într'adevăr, şerpii nu sunt numai păzitorii nestematelor; ei sunt, în anumite legende europene, făuritori de magnifice pietre scumpe. Aşa, de pildă, în Ungaria se crede că „diamantele sunt *umflate*, cum

1. Lucrul a fost dovedit, cu mai puţine exemple, firește, încă de Theodor Benzey, în primul volum din *Pantchatantra* (Leipzig 1859), pp. 213—215.

2. *Le Folklore de France*, vol. II (Paris 1905), p. 206.

3. B. Laufer, *The Diamond. A. Study in Chinese and Hellenistic Folk-Lore* (Field Museum, Chicago 1915), pp. 40—41.

se umflă sticla, de mii şi mii de şerpi, în peşteri, şi apoi îngropate în nisip“ [1]. În România, naşterea unui balaur dintr'un şearpe e astfel descrisă: „Într'o anumită zi de primăvară se adună o sumedenie de şerpi, care îşi amestecă balele, alcătuind din acea spumă o piatră scumpă sau diamant (ea are însuşirea de a potoli foamea şi setea la cei ce o ling). Şearpele care a înghiţit această nestemată se face balaur, adică începe a se lungi şi îngroşa, îi cresc aripi şi dobândeşte mai multe capete“ [2]. Explicaţia transformării şearpelui în balaur prin înghiţirea pietrei scumpe, este un element recent în basmele româneşti. Dar credinţa în „pietrele preţioase făcute din balele şerpilor“ este frecventă pretutindeni în ţinuturile româneşti, şi a fost remarcată şi de Alecsandri [3]. În unele provincii franceze se crede că şerpii se adună odată pe an, şi toţi laolaltă fac un diamant enorm — pe care cel mai mare şi-l pune în frunte. În Sologne, şerpii se grămădesc unii într'alţii până ce alcătuiesc o adevărată movilă vie, şi astfel înlănţuiţi se rostogolesc pe malurile unui heleşteu situat între Ardon şi Jony, şi acolo lucrează împreună un diamant magnific. Fiecare şearpe picură un fel de lichid strălucitor, pe care îl păstrează sub limbă, iar doi dintre ei, recunoscuţi de toţi ca adevăraţi meşteri, adună această licoare şi o ajută să se congeleze. Apoi şerpii se freacă de piatra scumpă şi o şlefuiesc până la desăvârşire, retrăgându-se unul după altul în heleşteu. Cel din urmă dintre ei aruncă nestemata în apă [4]. O veche tradiţie chineză afirmă că şerpii, când hibernează, înghit argilă, şi primăvara scuipă o piatră neagră pe dinăuntru şi galbenă afară [5]. În Wales, se crede că „piatra şearpelui“ se găseşte la coada reptilei, nu în cap; deşi, în aceiaşi regiune se întâlneşte credinţa că pietrele scumpe sunt făcute din saliva şerpilor [6]. În basmul românesc, *Împăratul peştilor*, un pitic vede pe un balaur „vărsând pietre scumpe“ [7]. În multe părţi din Anglia, ţăranii cred că în Noaptea Sfântului Ioan, dela miezul verii, şerpii se adună şi, apropiindu-şi capetele, suflă cu toţi şi fac un fel de „inel de sticlă“ care se numeşte „piatra şerpilor“ [8].

Cele dintâi documente scrise despre „piatra şerpilor“ le găsim în *Jâtakas*, marea colecţie de parabole budhiste, redactată în sec. III dar cuprinzând materiale folclorice extrem de vechi. Astfel, în *Jâtaka* nr. 543, se vorbeşte de o „piatră de culoarea coccinelei“, a cărei strălucire „înroşeşte“ capul unui rege al balaurilor (Nâgas). Tot acolo se menţionează „nestemata care poate aduce orice doreşte omul“, şi pe care „o mie de Nâgas“ au scos-o din „lumea balaurilor“ (Nâgas), adică din ţărmul celălalt [9]. În India, însă, „piatra şerpilor alcătuieşte şi astăzi una din temele cele mai populare ale

1. W. H. Jones şi L. L. Kropf. *The Folk-tales of the Magyars* (London 1889), p. LXIV, citat de Cosquin, *Les contes indiens*, p. 259.
2. Lazăr Şăineanu, *Basmele Române* (Bucureşti 1895), p. 814.
3. *Balades de la Roumanie*, p. XLVI.
4. P. Sébillot, *Le Folklore de France*, vol. II, p. 443. Cf. alte legende, *ibid.*, pp. 443—444.
5. F. de Mély, *Les lapidaires chinois* (Paris 1896), pp. 237—238.
6. G. F. Kunz, *The Magic of Jewels and Charms* (Philadelphia, London 1915), pp. 225—228.
7. Şăineanu, *op. cit.* p. 635.
8. S. Frazer, *Balder the beautiful* (ed. III, 1913), vol. I, pp. 15—16, II, p. 311.
9. Texte citate de Cosquin, *op. laud.*, p. 264.

povestitorilor de meserie [1]. Foarte multe proverbe indiene au fost adunate de Otto Böhtlingk [2]. În Ceylan există credinţa că piatra se face în gâtlejul şarpelui. Când acesta vrea să descopere ceva în întunerec, scoate piatra — care străluceşte mai puternic decât cel mai frumos şi mai pur diamant — şi după aceia o înghite din nou. Nestemata aceasta se poate dobândi zvârlind praf asupra ei, când o scoate şarpele ca să-şi lumineze drumul. Omorârea reptilei, însă, aduce nenoroc [3]. Vîhamihira, autor al celebrului tratat de astrologie *Brihatsamhitâ*, ştie că şerpii care se trag din Takshaka şi Vâsuki, precum şi şerpii înţelepţi *(Kâmaga*, „liberi să umble unde le place“, adică: eliberaţi de *Karma)* au perle strălucitoare, albastre, în creştetele lor“ [4]. Smaragdul pentrucă era considerată piatra lui Garuda — vulturul mitic, duşman al şerpilor, care le scotea otrava îndată ce-i vedea — era întrebuinţat în India ca cel mai bun antidot al otrăvii [5].

Fără îndoială că de aici, din India, s'au difuzat în lumea întreagă legendele „pietrei şerpilor“. Plinius *(Nat. Hist.* XXXVI, 10) vorbeşte de *dracontia* sau *dracontites*, piatră preţioasă care se formează în creerul *(cerebra)* balaurilor. Marele erudit latin îşi indică izvorul acestei afirmaţii: e mărturia unui anumit Sotacus, care ar fi văzut o asemenea nestemată la curtea regelui Persiei. Tot Plinius *(ibid.* XXIX, 2) menţionează „oul şearpelui“ *(ovum anguinum)* pe care, în Galia, îl fac vara nenumăraţi şerpi din balele şi sudoarea lor. Este probabil o versiune alterată, „naturalizată“, a aceleiaşi răspândite legende a pietrei şerpilor. Philostrat, scriind în sec. III. d. Chr. *Viaţa lui Apolonius din Tyana*, afirmă (lib. III, ch. 7) că ochiul unor anumiţi balauri este „o piatră de o strălucire orbitoare“, despre care se spune că posedă virtuţi magice şi misterioase [6]. Origina orientală a legendei este încăodată verificată, căci Philostrat cunoştea destul de bine tradiţiile asiatice. Credinţele acestea s'au răspândit pretutindeni, mai mult sau mai puţin pure. În cele mai vechi poeme germanice se menţionează „piatra şarpelui“, numită şi „piatra victoriei“ [7]. Laponii cunosc tema „şerpilor înlănţuiţi“, care dau naştere unei pietre scumpe sau unui *ovum anguinum* [8]. Credinţe oarecum similare se întâlnesc însă şi în America [9] şi în Noua

1. W. Crooke, *The Popular Religion and Folk-lore of Northern India* (Westminster 1896) vol. II, p. 143 sq.
2. *Indische Sprüche* (II ed., St. Petersburg 1870 — 1873), Nr. 2850 (1180), 773 (228), etc.
3. J. Ph. Vogel, *Indian Serpent-Lore or the Nâgas in Hindu Legend and Art* (London 1926) p. 25.
4. *Brihatsamhitâ*, LXXX, 25.
5. *Râjatarangini*, IV, 331; cf. Vogel, *op. cit.* p. 18. Despre „pietrele şerpilor“ în credinţele indiene, vezi şi Penzer, *Ocean of Story* (London 1924 şi urm.), vol. IV, p. 245 şi nota 1.
6. Cosquin, *op. cit.* p. 280. Tot Philostrat ne spune că vrăjitorii de şerpi, după ce adorm reptilele, le taie capetele şi scot nestematele; Odel Shephard, *Lore of Unicorn* (London 1931), p. 130. Referinţele autorilor clasici, privind pietre similare *draconitei*, au fost adunate de W. R. Halliday, *Of Snake-stones* (studiu publicat în *Folklore* şi retipărit în volumul *Folklore studies, ancient and modern*, London 1924, pp. 132—155), p. 152.
7. Jacob Grimm, *Teutonic Mythology* (ed. engleză), p. 1219 sg.
8. Kunz, *op. cit.* p. 224. „Şerpii înlănţuiţi“ aparţin unui alt simbolism, de care ne vom ocupa altădată.
9. D. G. Brinton, *The Myths of the New World* (ed. III, Philadelphia 1896), p. 137; Lewis Spence, *The Myths of the Nonth American Indians* (London 1914), p. 248; J. Mooney, *Miths of the Cherokee* (Washington 1900), p. 296 sq.; W. J. Perry, *The Children of the San* (ed. II, London 1927), p. 401; Haliday, *Folklore studies*, p. 139.

Guinee [1]. Nu știu dacă s'a folosit și acest amănunt pentru susținerea tezei — atât de probabile — a dispoziținei miturilor asiatice în Pacific.

După cum era de așteptat, această „piatră a șerpilor" are o virtute mult asemănătoare „obiectelor magice", care nu sunt altceva decât fragmente, desfigurate de imaginația populară, din substanța vitală. Ca și mătrăguna, piatra șerpilor aduce celui care o posedă bogății nesfârșite. Evident, caracterul magic al pietrei este și mai accentuat. Cu ajutorul ei, cel care o are poate face și avea tot ce-i dorește inima. Într'o povestire din Etah (India de Nord), un șarpe dă unei principese o piatră scumpă spunându-i: De câte ori vei avea nevoie de ceva, n'ai de cât să pregătești ritual o bucată de pământ și să așezi nestemata pe ea, și atunci tot ce-i vei cere, vei dobândi". [2] În Anam, un șarpe dă binefăcătorului său o piatră prin care „poate deveni bogat și obține tot ce vrea" [3]. Aceiași temă o întâlnim și la Tătarii din Siberia, în Polonia, în Ceylon [4]. În alte basme se spune că „piatra șerpilor" face pe cel care o stăpânește să înțeleagă limba animalelor. Cosquin [5] citează o povestire anamită, una neo-greacă și alta veche-germană cu această temă. Imaginația populară a contopit aici două motive paralele: 1) virtuțile magice ale pietrei șerpilor și 2) darul înțelepciunii și al profeției pe care îl au șerpii. Căci ei fiind o încarnare a sufletelor morților, sunt mai înțelepți decât oamenii, și au chiar puteri profetice, pentrucă morții știu mai dinainte ce se petrece în lume. A înțelege „limba paserilor" înseamnă a avea acces la realitățile transcendente, ascunse omului de rând; căci paserile, ca și „aripele" în general, simbolizează cunoașterea metafizică, la care nu poți ajunge decât prin elevație. Toate aceste „superstiții", traduc în concret simboluri și principii metafizice.

Istoria fabuloasei pietre a șerpilor verifică încăodată legea „descompunerei fantasticului". Mitul se descompune, se „concretizează" și se „dramatizează" (episoade, întâmplări, personagii) după o economie foarte precisă. „*Descompunerea fantasticului*" *se împlinește în măsura în care semnificațiile originare — creiate și alimentate de o puternică intuiție metafizică — se pierd.* Când emblemele și „textele" creiate prin înțelegerea unității cosmice sau a dramei umane nu mai găsesc în conștiința omului corespondentul originar, adică nu mai provoacă experiența spirituală inițială — atunci ele capătă semnificații noi, „dramatice" și concrete". Latențele simbolului

1. Vrăjitorii Raro din Noua Guinee au o piatră dintr'un șarpe negru care poate ucide pe oricine o atinge, Seligmann, *The Melanesian of British New Guinea* (Cambridge 1910), pp. 282—283 Walter W. Skeat, care a studiat credințele populare în legătură cu fosilele considerate drept „pietre ale șerpilor" într'un articol din *Folk-Lore* (vol. 23, 1912, pp. 45—80: *„Snakestones" and Stone Thunterbolts as subjects for systematic investigation*), ajunge la concluzia că centrul acestor credințe trebuie fixat în Europa și Africa de Vest (p. 74). Skeat se referă, însă, exclusiv la fosile. Cum vom vedea îndată, noi credem că asemenea credințe au apărut mai târziu. Ele derivă din legendele pietrei șerpilor, care la rândul lor au fost precedate de teme simbolice arhaice: șerpii păzitori ai substanței vitale și a ierbii nemuririi; smaragdul luciferic, etc.

2. Text citat de Cosquin, *op. laud.*, p. 268. „Pregătirea rituală" a unui loc îi conferă o realitate sacră, adică îl transformă într'un spațiu sacru, asemenea altarului sacrificial.

3. Cosquin, *op. laud.*, p. 268, citând A. Landes, *Contes et légendes annamites* (Saigon 1886). Deobiceiu, aflăm de „piatra șerpilor" în basmele care fac parte din așa numitul „ciclu al animalelor recunoscătoare".

4. Vezi referințele în Cosquin, *op. laud.*, pp. 272—73.

5. *Op. laud.* pp. 262—272.

sunt infinite. Uneori se poate spune că sensuri multiple coexistă într'un Simbolism. Alteori, sensurile acestea sunt creații secundare și se nasc după o logică foarte strictă.

Nu e greu, așa dar, de înregistrat articulațiile legendei „pietrei șerpilor". Simbolismul din care s'a desprins această „creație populară" este de o covârșitoare bogăție. Legenda nu este, ea însăși, decât o foarte plastică amintire a unor „drame" a căror semnificații s'au pierdut sau n'au fost niciodată cunoscute. (Căci trebuie să admitem și ipoteza că anumite straturi populare n'au asimilat niciodată sensurile originare ale simbolurilor. Chiar în Europa, civilizațiile țărănești n'au asimilat simbologia și zeologia creștinismului. Cu atât mai greu am putea crede că păturile agricole, bunăoară, și-au însușit, în proto-istorie, simbolismul claselor dominante și cuceritoare; mai ales în epoci în care „prozelitismul" nu exista). Deaceea, virtuțile magice ale pietrei șerpilor prezintă „variante", datorită interpretărilor și tendinței către concret a mentalității populare. Alături de puterea magică a bogății și înțelepciunei („limba animalelor"), această fabuloasă piatră începe să aibă și puterea de a apăra de mușcături și de a absorbi veninul. Dieudonné de Gozon, care a fost al treilea Mare Maestru al Cavalerilor Sfântului Ioan la Rhodos între 1346—1353, a rămas celebru prin faptul că a omorît balaurul din Malpasso. Elemente istorice și elemente mitice sunt amestecate deopotrivă în această legendă. Așa cum era firesc, Prințul De Gozon a căpătat, în legendă, atributele Sfântului Gheorghe în lupta cu monstrul. Lupta împotriva unui balaur, care bântuie o regiune și cere cu o crâncenă regularitate fete tinere, este un motiv mitologic care s'a conservat într'un mare număr de basme [1]. Pe noi ne interesează însă „piatra balaurului", pe care a văzut-o și de care vorbește Bossio, istoricul ordinului Sfântului Ioan, cam 70 de ani după plecarea Cavalerilor din Rhodos. Inutil să spunem că lupta lui De Gozon cu balaurul nu e menționată în documentele contemporane, și că de ea începe să se vorbească la Rhodos pe la 1521, o sută și șaptezeci de ani după moartea eroului; inutil, deasemenea să adăogăm că legenda unui anonim care a ucis un asemenea balaur circulă la Rhodos de la 1420, și este menționată de Buondelmonti în a sa *Liber Insularum* [2]. Dacă a avut sau nu loc o asemenea luptă nu știm; semnificativ este numai amănuntul că fapte „eroice" din străvechi legende sunt atribuite unui Cavaler a cărui personalitate istorică nu suferă îndoială. Această asociație nu se explică numai prin bine cunoscutele legi ale memoriei populare — care transmite asupra personagiilor istorice elemente mitice (Alexandru, Roland, etc.) — ci pune în evidență un fapt mai semnificativ. Orice luptător, împlinind un act de mare curaj, în care își riscă viața, devine „erou". Asta înseamnă că gestul lui îl „eroizează", îl solidarizează cu o condiție spirituală supra-umană și îl asimilează unei stări supra-istorice. Eroismul — pe care cei vechi îl considerau drept singurul „sacrificiu" obligatoriu pentru războinici, singurul lor vehicul către sacru — scoate pe bărbat din istorie, pentrucă însuși eroul, prin actul său de mare curaj, s'a scos din condiția umană [3].

Întorcându-ne la Cavalerul Gozon de Dieudonné, cronicarul Bossio ne descrie

1. Haztland, *The Legend of Perseus,* (London 1894, etc.) analizează un mare număr de legende cu balauri în literatura populară. Cf. Cosquin, *Contes populaires de Lorraine* vol. I (Paris 1886) p. 60 și urm. Frazer, *The Dying God,* pp. 78, 105, etc.

2. F. W. Hasluck, *Christianity and Islam under the Sultans* (Oxford 1929), vol. II, p. 648.

3. Asupra acestei semnificații a „eroismului" nădăjduim să publicăm curând o lucrare specială.

celebra piatră pe care eroul se presupune că a smuls-o din fruntea balaurului rhodian. Ea era de forma şi de mărimea unei masline, şi părea un cristal cu multe culori. Apa în care era pusă, borborosea cu violenţă şi asimila virtuţile pietrei, devenind astfel un antidot împotriva otravei. Bossio citează mărturia unui principe rhodian, din familia lui Gozon, care afirmă că a văzut pe cineva care a vărsat un şearpe de aproape două palme îndată ce a băut din acea apă [1]. Conrad von Megenberg, în a sa *Buch der Natur*, afirmă că „piatra şearpelui" trebuie scoasă din creierul monstrului cât timp acesta este încă în viaţă [2]. Un *Lapidaire* din secolul XIII, care trece sub numele lui De Mandeville, ne spune că „piatra şearpelui" sau *dreconcides* „est engendrée de plusieurs serpents qui joignent leurs têtes ensemble et souflent ; elle est noire et porte à son chef une partie de blancheur pâle au milieu de laquelle est une image de serpent ; elle vaut contre venin, et garde celui qui la porte de morsure de serpent et de bêtes vénimeuses, en telle manière, qu'on peut les prendre en sa main toute nue sans se blesser [3]."

Multe alte pietre magice, cărora li se conferea, prin analogie, o origină serpentină, aveau proprietatea de a denunţa otrava dintr'un lichid şi, deasemenea, erau folosite ca antidot. *Carbunculus* sau rubinul — numele acestea erau egal întrebuinţate în Evul Mediu — putea surprinde otrava, oriunde ar fi fost ea [4]. Aşa numita „piatra de broască"—(toad-stone)—cunoscută vechilor farmacişti sub numele de *borax* sau *stelon* — anunţa şi ea otrava prin schimbarea culorii. Piatra aceasta, care se mai numea şi *bufonites*, era de fapt un os de peşte fosilă, frecvent în formaţiile oolitice. [5] O altă piatră magică renumită pentru virtuţile sale antidotice, era bezoarul. In *Secretum Secretorum* ni se spune că bezoarul e eficient împotriva oricărui fel de otrăviri, muşcături sau înţepături. Cel care bea o licoare în care s'a amestecat praf de bezoar, scapă dela moarte, iar otrava iese prin transpiraţie. Dacă se pune praf de bezoar pe muşcătura unui şarpe, scoate otrava afară ; iar dacă se zvârle în gura viperelor, le sufocă. Această piatră miraculoasă, precizează *Secretum Secretorum*, se găseşte în „otrava şerpilor" [6] ; cu alte cuvinte, în gura reptilelor, ca o adevărată „piatră a şerpilor". Firesţe, toate acestea aparţin legendei ; bezoarul, *real*, era un calculus compus din fosfat de calciu şi păr, care se găseşte în intestinele unor anumite oi, capre şi maimuţe orientale. Piatra aceasta a cunoscut o extraordinară difuziune — Orient, America, Peru, Europa — şi de foarte multe ori se punea, ca anti-toxic, în vin [7]. O altă piatră eficientă împotriva muşcăturilor de şarpe era aşa numitul *serpentin* [8]. Ideia că şerpii poartă pietre scumpe în cap sau în gură era atât de înrădăcinată în

1. Hasluck, *op. cit*, p. 653, n. 1. Cosquin, *Les Contes indiens*, pp. 270—72, vorbeşte despre „piatra şerpilor" în credinţele medievale.
2. Hasluck, ibid.
3. Hasluck, *op. cit.* p. 653, n. 1.
4. O. Shephard. *Lore of Unicorn*, p. 131.
5. Dan Mckenzie, *The Infancy of Medicine* (London 1927) pp. 208—209.
6. M. Gaster, *The Hebreu version of the „Secretum Secretorum"*, în *Studies and Texts*, vol. II [pp. 742—813], pp. 811—812.
7. Shephard, *Lore of Unicorn*, p. 128; Kunz, *The Magic of Jewels*, pp. 201—240.
8. S. Seligmann, *Die magischen Heil und Schutzmittel* (Stuttgart 1927) p. 282 ; vezi şi planşa dela p. 232.

Evul Mediu şi Renaştere încât mulţi călători europeni declară *că au văzut* asemenea miracole. Aşa mărturiseşte, bunăoară, Jordanus Catalanus în ale sale *Minabilia Descripta* (circa 1450), Purchas în *His Pilgrimes*, etc. [1]. În Anglia, se credea că anumite pietre de formă serpentină sunt şerpii împietriţi de către Sfânta Hilda şi Sf. Keyna [2]. Fapt este că *ideia* pietrelor şerpilor — simplă epavă, degradată, a unui mit străvechiu, el însuşi o „dramatizare" a unor simboluri arhaice — a murit anevoie în conştiinţa europeană modernă. Întocmai după cum magia pietrelor scumpe a fost lichidată deabia la sfârşitul secolului trecut, de când nestematele nu mai sunt admirate pentru eficienţa lor ocultă sau pentru „principiul" din care derivă — ci pentru frumuseţea lor...

Nu este exclus ca, în istoria acestor legende, să fi intervenit şi observaţii empirice. Bunăoară, uneori se găsesc în corpul unor anumiţi şerpi unele concrescenţe tari şi pietroase. Numeroase pietricele *(calculi)* sunt scoase din felurite animale şi folosesc ca antidot la otravă sau ca leacuri pentru anumite boli [3]. Un scriitor bizantin afirmă că pietricelele *(calculi)* din struţ sunt bune contra oftalmiei ; iar secreţiile pietroase care se găsesc într'un lynx erau folosite în antichitate împotriva bolilor de rinichi [4]. Bezoarul medicinal provenea, după cum se ştie, din ruminante. Trebuie totuşi să amintim că uneori avem deaface cu „pietre magice", cum este bunăoară *alectoria* care se găseşte, după afirmaţia lui Plinius (XXXVII, 54) în capul cocoşilor, şi care are proprietatea de a face invincibil pe cel care o poartă [5]. Confuzia între asemenea *calculi* de origine animală şi pietrele preţioase, poate că a contribuit uneori la naşterea unor legende. Noi credem însă, sprijiniţi pe numeroase exemple paralele, că procesul a fost invers ; dela fantastic şi mitic la „concret" şi empiric. Concrescenţele tari şi pietroase, care se întâlnesc numai câteodată în corpul unor anumiţi şerpi, *au fost descoperite pentrucă au fost căutate acolo ;* şi au fost căutate pentrucă se ştia că şerpii au nestemate în frunte sau în creer. Medicina empirică ia fiinţă, în general, după ce oamenii încetează de a mai crede în medicina magică. După ce încetează de a mai crede, sau după ce o interpretează greşit, ei caută verificări sensibile, inventând o farmacopeie reală în locul unor plante de simplă valoare magică — tot aşa după cum chimia a luat naştere după ce s'a pierdut sensul primordial al alchimiei care, aşa cum am arătat aiurea [6], nu era o ştiinţă empirică, ci una spirituală, o tehnică mistică.

1. Shephard, *Lore of Unicorn*, pp. 290—291.
2. W. W. Skeat, *„Snakestones"*, pp. 53, 54.
3. Halliday, *Folklore studies*, p. 142.
4. Halliday, *ibid.* O anumită piatră se folosea, în antichitate, împotriva ophtalmiei. Aristot şi Aelian ne dă cheia prin care se poate explica această credinţă ; se spunea, anume, că dacă scoţi ochii şerpilor ei cresc singuri la loc (Halliday, pp.150—151).
5. Textul e citat şi comentat, laolaltă cu alte referinţe şi bibliografie, de N. M. Penzer, *The Pentamerone of Giambattista Basile* (London 1932), vol. II, p. 10.
6. *Alchimia Asiatică*, I, Bucureşti 1935; *Yoga*, pp. 254—275.

POESII
DE
ION FRUNZETTI

IMN DE PE MUNTE

Cântă-le, cântă-le, limpezimile
Depărtate sub cer, depărtate de cer,
În care ni se muiau sufletele ca azimile.
Cântă-le Dor, simbriaş cimpoier!

Muntele 'ngenunchiat cu obida cămilelor
Blând, pentru paşii împreună 'n urcuş
Şi lângă glesne, supus căţeluş,
Gudurându-se, mistreţul zilelor.

Cântă-le, Dor! Cântecul nu-i destul;
Nu-i destul nici sângele nostru din cântec:
Şopârla soarelui scrijilată sub pântec
Roşu, de silexul brazilor, mereu nesătul.

Şi văgăunile cu şuer de şerpi ale vântului!
În trup, pietrele pulsului. De sub tălpi, pietrele 'n hău.
Pieptul meu, mai strâns lângă pieptul tău.
Decât poate, cândva, peste ele, pieptul pământului.

Şi ochii sorbind limpezimile
Depărtate sub cer, depărtate de cer...
În ierburi, furiş, aburind izul morţii: eter
De care ni se 'mbibau sufletele, lin, ca azimile.

POVESTE

Undeva, în adânc de păduri
Caută cerbii laptele lunii
Se deschid luminişuri minunii
Acestei cuminecături.

Poate-i mai ştii, poate tot îi mai ştii
Mumă Lună, cerbii, regalii tăi fii.
Şi de-i uitaşi tu, poate nu le-a uitat
Ugerul tău luminos, botul cald şi brumat.

Ascultă-i, Mumă Lună Vârgolugă
Şi lasă-ţi pântecul ceresc să mugă
Să-i ardă, să-i adune, să-i întoarne
De pe sub fagi, cu şerpi de crengi încolăciţi pe crengi de coarne.

Creşte-le, Maică, pe creştet, pădurile
Până dincolo de apele ţărilor, sparte
De care li-s amare sorbiturile:
Fumegă sorbul pământului, aburi de moarte.

MOARTE

lui George Petcu şi Silviu Roda.

Împrejur mor prieteni. În mine mor lumi.
(Niciunui prieten nu i-am fost lume.)
Soarele nici ei nu l-au supt neminţiţi
Din podul sărutat al palmelor iubitei.

Undeva mai rămân, undeva
Unde-şi răspund pe sub piatră fântânile.
Li se simt mâinile
În trestiile care-şi scrijilă-alintul de taină
Tăios, pe fruntea mea.

Nu le mai sclipeşte glasul cald
Decât în irizarea ţestoaselor în soare
Şi doar în ciocârlii le mai ard
Cântările pupilelor amare, amare...

Şi iată-le, tot obiditele, cuvintele
Fluturate de-abià, trist, ca nişte cetini
Peste toate mormintele:
În mine — de lumi. Împrejur — de prieteni.

POESII
DE
HORIA NIŢULESCU

SPRE DINCOLO

lui Vintilă Horia

Mai rece inima şi sufletul mai gol.
Spre dincolo, de-acum, vagabondajul...
În toamna-aceea lungă, la Saint Vincent de Paul,
Obrazul pur şi mâna, mai albă ca bandajul.

Curatul timp acela, în albul monoton —
Atât albastru-afară... Şi parcul, aur nins
— Oprit e minutarul, pe ceasul pururi stins.
Îi mai auzi ecoul, pierduta mea Yvonne?

Frumoasă caritate, o carte cu poeme
Şi inima şi rochia, aceleaşi foi veline.
Văpaia, leac băut din vreme 'n vreme,
Unde e mâna ta, răcoare, să-mi aline?

Bărbia 'n palme, fruntea lângă geam —
Din când în când, cu ochii spre parc-aprins afară,
Aceiaşi elegie — a noua, Francis Jammes —
Trezea în noi aceiaşi nostalgică vioară.

Obrazul pur şi mâna, mai albă ca bandajul,
În toamna-aceea lungă, la Saint Vincent de Paul.
Mai rece inima şi sufletul mai gol;
Spre dincolo, de-acum, vagabondajul...

AUZI TU MELODIA?

Metalul trist nu ştiu de mai răsună,
Nici de s'aude 'n noapte refrenul lui stelar.
I-atât de mult din timpul când, palid argintar,
Îi încercam ecoul pe-acel clavir de lună.

Auzi tu melodia acelui stins artist,
În seara 'nfiorată de 'nfriguratul lied?
Între ce-a fost şi-acuma, stă nemilosul zid...
Sunt risipit în ceaţă, mai singur şi mai trist.

Aşa, i-atât de bine aicea, strânşi sub şal,
Pe banca amintirii, lângă copacii goi...
Dă-mi mâna şi 'n tăcere, ca pe-un carnet de bal,
Să răsfoim trecutul, nostalgic stins în noi.

AMINTIRE

Şuviţele pe frunte şi genele, ca noaptea,
În şorţu-acela-albastru — Notre-Dame de Sion —
La gât un fir de aur şi 'n sân medalion.
Ce te iubeam, copilă, din numai clasa şaptea.

Mai ai tu ochii-aceia? Dar mâna de iris,
Care presa garoafe în cărţi, ca 'ntr'un ierbar?
Ce rece ţi-era mâna pe fruntea mea de jar,
Când reciteam în friguri Sărmanul Dionis.

Mai tremură vioara inimii. Ce sfinte zile,
Când căutam în zare ce navă s'o ivi
— Noi doi, tăcuţi şi singuri, pe ţărmul din Antile —
Şi ne chemam, simbolic, — eu Paul, tu Virginie.

Din toamna-aceia brună, noi nu ne-am mai văzut.
Mai tristă înserarea pe ultimul cuvânt.
Atâtea, peste inimi, frunzişuri au căzut
Când tu, statuie 'n soare şi hârb eu, în pământ.

ÎN UMBRA BOLTEI RECI

DIALOG ÎNCHIPUIT

DE

OVID CALEDONIU

Şi dacă bunăoară, ne-am găsi în mijlocul nopţii în nemărginita singurătate a orelor n'am simţi cum această lume de linişti şi doruri ar pătrunde în noi, făcând un tot unitar şi inseparabil? Gândeşte-te, bine la acest câmp de noi regăsiri mai demne, aş spune, mai inumane. Murmurul luceafărului în oglindă e, pentru mine, expresia cea mai autentică a acestei trăiri scumpe. Cu cât singurătatea e mai mare, cu atât e mai adâncă, mai cerească şi deci mai îngrozitoare. Îngerii au ceva din atmosfera aceasta chinuitoare a singurătăţii".

De-abia rostise aceste câteva fraze cari, pentru mintea şi bunătatea răspopitului din Humuleşti nu erau decât simple încercări de a-i strica buna dispoziţie, şi tânărul Mihai duse mâna la frunte, îşi mângâie puţin părul rotindu-şi privirile de jur împrejur.

— Seara aceasta, de pildă, este exemplul cel mai nimerit şi edificator a ceeace am spus, continuă Eminescu. Faptul că m'aş putea gândi, acum, la ce depărtare mă aflu de o anumită stea, înseamnă că în mintea mea s'a născut conceptul cel mai just al singurătăţii de care vorbeam. Pentru că, în cele din urmă, singurătate nu înseamnă decât depărtare de oameni şi apropiere de cer.

Eminescu sfârşise toate acestea cu o oarecare melancolie în ochi şi pe buze. Şi vorbise de-atâtea ori prietenului său cu faţa atât de naivă, îl luase de braţ spunându-i fel de fel de lucruri şi întârziind, câteodată, până târziu în noapte. Şedeau, amândoi, unul în faţa celuilalt, bine dispuşi. Eminescu aducând cu el toată tristeţea lăuntrică a sa iar Creangă, continua bună dispoziţie a Moldoveanului inteligent şi cuminte.

— Să-ţi porţi destinul tău singuratec, ca un melc trista lui colibă şi să treci neobservat, prin lume, ca vietatea asta tot atât de frumoasă ca şi cântecul făcut ei.

În fond lumea nu este decât reflexul feţii lui Dumnezeu, o infinită tristeţe care şi-o manifestă dea-lungul vremii şi-a istoriei. Omul se apropie de Dumnezeu nu prin sfinţenia şi renunţarea sa, ci prin starea lui de singurătate sau mai bine zis prin puterea de-a se izola complet de ceilalţi. Dumnezeu este deci şi fără îndoială un iremediabil singuratec prin poziţia Lui în lume. Singurătatea trebue s'o priveşti şi s'o înţelegi ca pe un rezultat al sfinţeniei şi ea este una din cele mai mari bucurii pe cari Dumnezeu le-a dat omului cinstindu-l aşa cum trebue.

Cu toate că nu înţelegea, prea mult, din ceeace tânărul Mihai spunea, totuşi bădia Ion îl privea atent, cu o figură luminată parcă de departe, de credeai că

toată copilăria senină de pe dealurile Humuleştilor îi juca acum pe faţă. Cu obrazul sprijinit în mâna dreaptă, ascultă vocea clară a poetului, cuvântul *trist, Dumnezeu* sau *singurătate*. Petrecuseră amândoi de foarte multe ori, în această grădină. Îşi aducea aminte, foarte bine, de nesfârşitele seri pline de aroma cotnarului, de cerul acela moldovenesc ce-i strejuia limpede şi binevoitor.

—Da, bădie Mihai, spuse Creangă rupând tăcerea. Eşti atât de bun şi atât de trist.

Eminescu observă cum în fundul ochilor lui buni de ţăran inteligent, îşi făcuseră loc, lacrimile. Se simţi, puţin stânjenit şi se uită sus. Luna trecea nepăsătoare şi stranie printre nouri, ca un copil certat cu vremea, cu zarea şi vânturile. Stătu câtva timp, cu ochii ţintuiţi pe această imagine cerească şi un fior îi străbătu întreg corpul. Era ceva asemănător clipelor când înaintea mesei încerca să înseileze gânduri în imagini, să rivalizeze vremea, cu arborii, apele sau plopii amintirilor mari şi dragi. Eminescu era un cavaler care trăia prin toţi porii trupului său, esenţa vremii sale romantice, se mistuia în ea, cu tot ce avea bun şi semnificativ.

Porniră, aşa, amândoi, cu nemărginirea nopţii în ei, ca doi copii isgoniţi de destin, cari vor să-şi poarte durerea până departe de necunoscut. Eminescu păşea rar apăsând pământul, liniştit parcă de cine ştie ce vrajă venită de dincolo, peste vămi. Creangă era la dreapta lui, închis în legendele lui, uitându-se când la Mihai, când la cer, manifestând o vădită nelinişte care creştea pe moment ce înaintau. Deodată simţi mâna dreaptă a lui Eminescu bătându-l pe umăr şi parcă din neguri o voce care spunea nişte versuri de-o adâncă semnificaţie:

„Nu e nimic şi totuşi e
O sete care-l soarbe
E un adânc asemene
Uitării celei oarbe".

Creangă ascultă şi recunoscu strofa din „Luceafăr".

— Îţi place, continuă Eminescu strofa asta?

— Frumos, Mihai, minunat, urmă Creangă. Tu eşti un mare poet, Mihai, aşa cum naţia asta împestriţată n'a avut până acum şi n'o să mai aibe multă vreme. Eminescu dădu semnificativ din cap, surâse, puţin şi-şi trecu mâinile peste ochi, peste frunte şi păr. Era, de-altfel, un gest al lui când se simţea obosit de vreme şi oameni.

— Marea linişte, Mihai, tot sus la Dumnezeu vei găsi-o. Acolo sunt cetele de îngeri trişti, aşa, cum ai spus odată. Dacă viaţa e sbucium fără rost, acolo liniştea domneşte pe plaiuri de singurătăţi.

— Peste toate s'aşterne o mână de ţărână uşoară ca un gând curat venit de dimineaţă peste lumina ochilor.

Mergeau tot înainte. Câţiva studenţi trecură pe lângă ei şi se opriră. Unul din ei şopti celuilalt, transfigurat de bucurie:

— Eminescu, Eminescu. A trecut, acum, pe lângă noi. Cel înalt, frumos şi cu părul negru şi bogat, era, zise el arătând spre umbra înaltă care se pierdea în noapte şi îndepărtare.

Merseră, așa, aproape o oră. Zorile începeau să se ivească. Cerul era luminat într'o parte lăsând restul adăpostit în neguri de credeai că cine știe ce mister se va întâmpla, acolo în nesfârșita umbră a începutului dimineții. Eminescu avea la butonieră câteva fire de busuioc ce miroseau, discret, în liniștea drumului. De multe ori se-apleca spre el, îl mirosea, respira adânc în aer, parcă mulțumit de ceva ce nu avusese de mult. Bădia Creangă era foarte fericit atunci când putea sta de vorbă cu Eminescu, fără ca acesta să facă filosofie, să gândească, cum îi plăcea lui să spună. Nici nu înțelegea să se discute ceva *serios*, de pildă, la un pahar de aromă de cotnar ce se prelungea până la ziuă. Asta ar fi stricat, bunăoară, toată buna dispoziție a celor de față. Cu toate acestea, ținea mult la acest poet al tristeților omenești ce cobora parcă de undeva, din cărările largi ale cerului. Își amintea că odată îl văzuse pe Eminescu trist de tot. Plângea poetul nu știu ce ceas din zi, sau bucuria unei reîntoarceri. Toate acestea îi veneau acum, în minte, îl enervau peste măsură. Se temea, totuși, să nu fie observat în această continuă îngândurare, care l-ar fi putut întrista pe poet. Știa că, fără motiv, pot gândurile să-l cuprindă, și-o neagră umbră de tristețe și amărăciune i-ar fi putut trece peste fruntea albă ca o zi.

De-odată, Eminescu se deslipi de Creangă și fără să spună ceva o luă încet pe altă parte. Pășea, încet, cu toată povara singurătății pe umeri și în ochi. Creangă îl privea, buimac, neștiind ce să creadă. Totuși rămase pe loc privind în pământ. Își aduse aminte cu durere, de o scenă a lui Eminescu cu garoafa și se cutremură de sus până jos. Presimțise vremea când Eminescu va vorbi despre faraoni, se va crede Bonaparte, Beethoven sau cine știe ce. Când își ridică ochii, Eminescu nu era decât o umbră înaltă pe un drum liniștit, spre Nord, dus parcă de cine știe ce putere de peste vămile văzduhului.

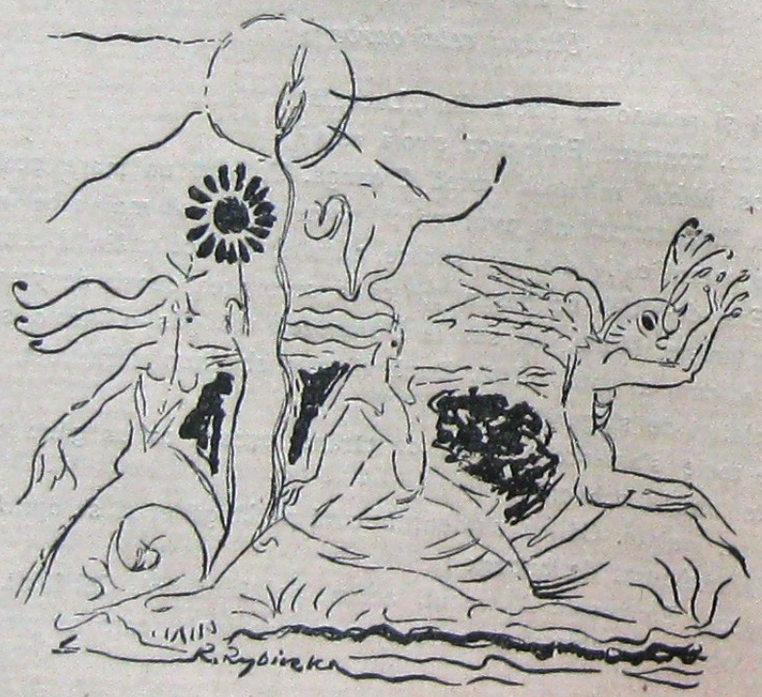

EMINESCU VĂZUT DE „MEȘTERUL MANOLE"

Am închinat numărul acesta marelui poet, ca un omagiu adus de generația noastră aceluia ce va rămâne veșnic în cultura noastră ca un prototip al omului tânăr. Cele două întrebări pe cari le-am trimis membrilor grupului nostru au o dublă semnificație: una personală, *(Cum l-ați* cunoscut *pe Mihai Eminescu?)* strâns legată de procesul intim declanșat în momentul apropierii fiecăruia din noi de opera poetului, iar cealaltă *(Care credeți că e valoarea actuală și universală a operei lui?)* o valoare general-literară, privind valabilitatea în timp și în spațiu a aceleeași opere. Răspunsurile pe cari le publicăm mai jos închid deci două concluzii diferite ca structură însă la fel de importante pentru paginile acestei reviste. Căci pentru noi momentul de contact al poesiei eminesciene cu sufletele noastre și *valabilitatea ei actuală și universală* prezintă aceeași covârșitoare însemnătate. Mișcarea dela „Meșterul Manole" își află o semnificativă corespondență în aspectul european pe care-l prinde, din ce în ce mai mult, figura de erou și de poet a lui Mihai Eminescu.

*

Pe Eminescu l-am descoperit foarte de timpuriu. Aș așeza această bucurie deosebită, în cea de a doua copilărie. Atunci am știut de el, atunci l-am iubit cu înmiite puteri. Dar cu puțini ani în urmă, am avut, cum aș putea spune, revelația nemărginitei armonii eminesciene. Cetisem pe atunci un studiu al d. D. Caracostea, de care-mi amintesc vag de tot, unde se încerca rezolvarea problemei s'au imaginei luceafărului care tremură 'n oglindă. În urma acestei lecturi, cu o curiozitate de proaspăt adolescent, am încercat să „verific", personal, această „posibilă" imagine. Căutam, în toate părțile oglinzi așezate în așa fel ca să pot experimenta ceeace doream. Cum priveam în oglindă așteptând „marea clipă", mi-au venit în minte următoarele versuri din „Luceafărul":

„Ea îl privea cu un surîs,
El tremura 'n oglindă
Căci o urma adânc în vis
De suflet să se prindă".

Mi-au fost îndeajuns aceste versuri, rostite încet în fața oglinzii ca să am, de-atunci descoperite marile taine ale singurătăților eminesciene. Nu știu nici până acum, dacă am văzut luceafărul, dar nu mă îndoesc că pe Mihai Eminescu, tatăl nostru al tuturora, l-am descoperit în oglindă, așa după cum nesfârșitele pajiști ale tristelor singurătăți rilkeene, le-am intuit într'o seară, după miezul nopții, pe drum, când o frunză de plop s'a lăsat pe umărul meu drept, desprinsă din nu știu ce nevăzut cer.

Universalitatea operei eminesciene? S'a vorbit prea mult despre această calitate a marelui poet. Aș mărturisi, aici, printre altele, părerea de rău că Eminescu n'a fost tradus, atunci când trebuia. Acum ar interesa, cred, numai ca istorie literară universală, comparată. El aparține întregei lumi, dar mai ales nouă ca Români. Și ca încheiere aș fi foarte fericit să nu mai aud discutându-se „rezistența" unor poesii eminesciene. E un lucru plin de tristețe și compătimire.

OVID CALEDONIU

În vreme ce Românii și-l găsesc pe Eminescu în aerul și în zările câmpiilor și în glasul omenesc al pădurilor, eu l'am cunoscut într'o sală cenușie de universitate, dar sufletul rătăcind pe urma visurilor care te cheamă afară, a fost legat de această frunte limpede de erou, de părul nesfârșit semănând a chivără de războinic, de ochii care desvăluiau o înfrigurare aproape bolnavă. Doinele, ciobanii, Feții Frumoși, pluteau în această sală pentrucă Eminescu — și aceasta este valoarea lui națională — are puterea de vraciu de a lua de pe lucruri și de pe ființe sgura cu care vremea și legăturile dintre oameni le îmbracă reducându-le la generalitatea care înseamnă tăgăduirea formei ce individualizează, fără însă să nesocotească — și aceasta este valoarea lui universală — glasurile adânci care din miezul ființei lor mărturisesc în chip simbolic rudenia lor cu marea familie omenească. Pentru această pricină duhul lui poate să depășească fruntariile pe care el însuși le-a tras patriei lui, fără teamă că își va pierde, ca Anteu, puterile; pentru această pricină cuvintele pe care el mi le-a spus cea dintâia oară, în dimineața în care mi-a apărut în față, au devenit, împreună cu altele, tovarășele mele credincioase. El este unul din tovarășii care nu au nevoie să aștepte la pragul sufletului tău pentru ca acesta să fie gata să culeagă tainicele cuvinte ale poesiei; care cunoaște frământata și tulburea noastră vreme și îți apare, nechemat, alături, arătându-ți el însuși prilejurile și chipurile pentru ca sufletul tău să nu nesocotească bucuria de a se regăsi în seninătatea meditației spirituale.

Eminescu este unul din poeții care pot să spună ceva atât în durere cât și în bucurie, ca și Leopardi, într'un chip atât de convingător și pătrunzător încât și sufletul cel mai bine ferecat de cutele ființei lui într'o îndărătnică singurătate, nu poate să se dea în lături de a împărtăși accentele de omenească și blândă căldură pe care le dovedește în manifestările minții celei mai ascuțite, scăpărânde de viață intelectuală, ca și în cele ale simțămintelor adânci și tulburătoare.

Gloria a săpat atât de adânc în durerea noastră pricinuită de moartea lui că, în loc de tânguiri, acum izvorăște cântul lui puternic împletit pe trupul veșniciei, făurit de vremea ce mângâie toate ființele înfrățite cu el.

MARCELLO CAMILUCCI

Generația care a terminat liceul prin 1931, din care fac parte, ca și celelalte care au precedat-o, n'a cunoscut cum se cade pe Eminescu. Puține exegeze și 'n general un entuziasm didactic pentru întreaga lui operă. Imediat acelui an începe „momentul Eminescu", datorită căruia s'a creiat o vrajă cu totul specială, vraja mitului, prin care conștiințele ce trăesc în ideia culturii își întăresc credințele în forța poetică a acestui neam, se sprijină pe cea dintâi mare forță și pot privi cu mândrie, de jur împrejur, spațiul eternității care ni s'a fost deschis. Era absolut necesar să apară o resuscitare a interesului pentru Eminescu. O afirm cu toată convingerea, căci orice mare creație aflată în spate stimulează și 'mpinge la mai mult. Dar nu numai atât; trebuie să ne arătăm demni de Mihai Eminescu. Și prin truda atâtor eminescologi, de merite diferite, prin numeroasele desbateri ce-au întreținut vie flacăra spiritului său — așa cum se spune —, ne-am arătat demni de el. Am ocazia să pot constata că generațiile ce trăesc astăzi în licee au altă perspectivă despre Eminescu. Și pentrucă mi s'a cerut să fiu sincer, nu mă feresc să

ascund, că, vrând să încep niște ședători literare săptămânale cu o clasă a III, dintr'un liceu militar, într'un singur glas și-o singură înălțare, copiii l-au chemat pe Mihai Eminescu să coboare între ei. Și nu cu o poesie din tinerețe, ci cu „Luceafărul". Iar unul dintre ei mi l-a explicat, tot atât de frumos, ca unul din clasa șaptea sau a opta, după ce s'a terminat lectura laborioasă și atentă. Nu. Alta este perspectiva tinerilor de astăzi despre Eminescu. Iar cea justă nu era cea a noastră. Personal, încă nu-l cunosc pe Eminescu. Dar cred că voi ajunge să-l cunosc. El se află într'un laborator profund, cu o lumină prea mare. Cuvântul vibrează altfel, spațiile se desfășoară după alte ritmuri, viața se leagă după alt sânge, decât cel comun. Mi se pare nou. Fie că-l cetesc în gând, fie că-l cetesc tare. Și-apoi sunt convins că este unul dintre cei mai mari lirici ai omenirii. Necunoscând bine multe literaturi nu pot s'o afirm decât cu o credință personală. Dar în fața francezilor și-a italienilor pot să mă gândesc în destulă libertate la aceasta. Și-o fac cu o voluptate necesară, stenică. El este un liric uriaș, un poet; o muzică și-un vis, fără drame. Vâna eternei poesii l-a fost miruit. Opera poetică eminesciană va fi nemuritoare precum și vie, pe când cea politică va putea trece cândva, dintr'o perspectivă politică deosebită, ca document istoric.

MIHAIL CHIRNOAGĂ

Cred că opera lui Eminescu, atunci când e vorba de universalitate, se reduce la lirica lui, în timp ce *actualitate* nu poate fi recunoscută decât acelora dintre articolele lui politice, care încearcă soluții la problemele încă nerezolvate astăzi. Ceeace nu înseamnă că lirismul eminescian e mai puțin actual, în sensul larg al cuvântului, (adică nu cinematografic, de Fox-Movietone.) Pentrucă, dacă e să-l credem pe Théophile Gautier, unul dintre poeții care au intuit în încercările de teoretizare asupra lirismului, mai bine decât în versurile lor, esența poesiei, — lirismul n'ar fi lirism decât în ceeace conține el universal, etern, imuabil, comun adică tuturor oamenilor, indiferent de determinările *hic et nunc*.

Preocupat în egală măsură să se exprime, ca și să se exprime *pentru alții*, creatorul de artă în genere luptă între nevoia intimă de a se desvălui în aspectul său cel mai caracteristic, mai propriu, — și cerința care ține de natura socială a artei — imposibilă fără public — de a se face cât mai deplin înțeles.

Prima normă, internă, duce către autoconfesiuni (ale sale către sine), neîndestulătoare tocmai pentru lipsa de *comunicabilitate*, postulată ca temeiu al oricărei expresii artistice; soluția: abordarea exclusivă a motivelor cu virtuți de circulație (sentimente care să se poată încercà de oricine, oricând.)

Al doilea desiderat, exterior, primejduește originalitatea redării, pentru a lăsa obiectul accesibil oricui. Paradoxul nu se rezolvă decât într'un fel: fatal. Adică în afara oricărei reflecții teoretice, și numai prin instinctul poetic.

Cum soluția unuia din termenii dilemei, nesocotește pe celălalt, și invers, — poetul se mulțumește să exprime doar printr'o formulă susceptibilă de a primi orice conținut ar voi să-i confere contemplatorul, pe acelea dintre sentimente, care în ipoteza că s'ar încăpățîna să-și capete glas uitându-și natura strict limitată la individul ce le încearcă, ar compromite prin obscuritatea lor pe însăși insul al cărui suflet le-ar conține. De pildă, vestitul „nu știu cum și nu știu ce", oricum reconstituibil, după placul și firea cititorului.

Abordând în general temele mari ale umanității, (Dumnezeu, dragostea, moartea), scriitorul liric s'ar reduce la banal dacă n'ar utilizà o tehnică alta decât a tuturor, să le exprime. Aici ar interveni una din laturile originalității sale.

Pentrucă cealaltă se manifestă chiar în resimțirea, de către poet, a acestor așa zise „teme universale". Înzestrat cu o viziune *a sa*, a lumii și vieții, Eminescu e departe de a fi original numai în mijloacele de expresie. Lucide intuiții, adânc răsfrânte în suflet și personal ordonate după liniile de forță ale fantasiei sale creatoare, sunt forjate într'o

măiastră — prin noutate și justețe, — expresie artistică, într'un cosmos accesibil nouă numai datorită lui.

Universală e poesia Luceafărului român prin *ceeace* exprimă; valorile pe care ea le pune în evidență sunt ale tuturor, adresate tuturor, însă nu în felul tuturor: interesul pentru ele sporește prin umanitatea vie, care nu poate fi decât individuală, vibrând în fiecare vers, cu muzicalitatea proprie sufletului specific timbrat, al poetului *aceluia de-atunci*, pe numele său *anumit*...

Actualitatea poesiei acesteia nu e decât universalitatea ei în timp. Desfășurată în *peste tot* și *oricând*, poesia lui Eminescu trăește în aceste dimensiuni, numai prin ceeace e în ea, supus definiției lirismului.

ION FRUNZETTI

Datoresc primul contact sincer cu opera lui Eminescu, prietenului Constantin Micu, poetul și eseistul care comenta odinioară la șezătorile societății „Ion Eliade Rădulescu" a elevilor dela Colegiul Național Sfântul Sava, versurile misterioase ale comemoratului de azi. Șezătorile acestea aveau loc de obiceiu în vechiul amfiteatru, din clădirea care astăzi s'a dărâmat și unde dimineața se țineau orele de fizico-chimice. Adeseori în timpul șezătorilor îți iritau ochii și nările gazele rămase din timpul experiențelor de chimie și trebuia să le înduri supliciul odată cu încercările de versificație ale elevilor cari se produceau lângă masa lungă acoperită cu tablă de zinc. Pe scaunul de la catedră prezida d. Ștefan Pop, directorul de atunci al Colegiului, sau profesorul Raul Teodorescu, a cărui bunăvoință literară mă îndemna să scriu, iar în băncile de lemn crestate cu briceagul, stăteau redactorii „Revistei Literare": Miron Suru și Gh. Barbu, elevii din cursul superior și un adolescent firav și timid, care citea pe Schopenhauer și se căsnea să găsească celebrele corespondențe dintre filosofia cunoscutului pesimist și poesia lui Eminescu. Mă silesc uneori să descopăr vreo asemănare între adolescentul acela și tânărul care scrie acum din amintire. Paralela e destul de riscată căci anii au avut grijă să treacă peste suflet pânza lor schimbătoare și să transforme și gândurile și omul din mine.

La una din aceste șezători Constantin Micu, a cărui fire se afla la antipodul exteriorizărilor mele, a vorbit despre Eminescu, cu verva și elanul anilor de atunci.

Țin minte versurile din cari conferențiarul din clasa VII-a B căuta să extragă esențele romantismului eminescian și al căror corespondent muzical l-am întâlnit mai târziu în uvertura la „Freischütz" de Weber:

„Se tot duc, se duc mereu,
Trec în umbră, pier în vale,
Iară cornul plin de jale
Sună dulce, sună greu.

Blându-i sunet se împarte
Peste văi împrăștiat,
Mai încet, tot mai încet,
Mai departe... mai departe..."

Păstrez peste ani amintirea acestei șezători și glasul sonor al prietenului de azi, care scanda, în seara tristă din amfiteatrul unei adolescențe, strofele divinului romantic.

Și cred că în special simbolul acesta adună în juru-i cunoașterea adevărată a autorului său. Căci Eminescu e tipul de om și de scriitor către care au tins toate străile romantismului. Viața sa, mai bogată în experiențe și în sensațional intim decât a oricărui Musset, Lamartine, Schelling, Schlegel ori Leopardi, e atât de conformă unei

ortodoxe trăiri romantice încât s'a dăruit cu ușurință biografilor cari nu trebuiau să fie prea inventivi pentru a oscila către latura romanțată a genului: Iar „Luceafărul" e fără îndoială cel mai sublim poem al ultimelor două veacuri.

Valoarea actuală și universală a lui Eminescu stă, cred, în armonia perfect realizată a personalității sale literare și omenești.

VINTILĂ HORIA

Nedeosebind prea bine cărțile după care alergam în anii mei tineri, am întâlnit pentru întâia oară, în casele bătrânilor, într'un vechi raft, o carte mare, cu scoarțe negre de părea o Biblie.

Era ediția lui A. C. Cuza din opera lui Eminescu.

Felul acela de tipăritură, cu poesiile îngrămădite una după alta, cu litere mari, îmi plăcea. Aveam, într'adevăr, mult de cetit în paginile pline!

Am avut o strângere de inimă: dela finele volumului lipseau câteva pagini, iar alte câteva erau smângălite cu o cruzime feroce. Ba mai mult: doi pasionați cetitori însemnaseră pe fața interioară a copertei care închidea acel minunat volum rezultatul unui joc de tabinet.

Atunci am cunoscut pe Eminescu. Aceste din urmă amănunte fac să-mi vie în minte cu o neasemănată putere imaginea cărții pe care am răsfoit-o și o răsfoiesc în ceasurile de bucurie ca și în cele de tristețe.

Pentru mine, care n'am fost și nici nu sunt un pasionat cetitor de versuri, poesia marelui poet nu-mi vorbea cu atâta căldură ca proza lui poetică și articolele politice. Acestea din urmă însă mă entuziasmau, făcându-mă să particip la beatitudinile și revoltele lui.

Dar anii trecând, în apropierea versului eminescian am crescut și am visat, într'un elan care nu se va frânge niciodată.

Azi, când atâția scriitori de talent s'au aplecat cu migală peste manuscrisele genialului liric și când o ultimă monumentală ediție este pregătită de finul estet, poetul Perpessicius, nu știu dacă se mai pune problema actualității operei lui.

Valoarea universală a operei eminesciene? Este cuprinsă în opera sa lirică, în care se închide o viziune genială a lumii, într'o limbă de o armonie desăvârșită. Pentru acela care cetește poesie din literaturile streine, putând urmări comparativ operele scriitorilor reprezentativi, Eminescu se așează printre întâii lirici ai tuturor literaturilor.

AUREL MARIN

Îl regăsesc pe Eminescu la fiecare răscruce a vieții mele și fiecare nouă etapă sufletească pe care am străbătut-o, fiecare criză de conștiință prin care am trecut a însemnat pentru mine o nouă cunoaștere a lui Eminescu dintr'un unghi și o perspectivă diferită, care fiecare echivalează cu o nouă descoperire pe care o făceam asupra lui. Din aceste cunoașteri succesive, mi-am întregit imaginea unui Eminescu, a cărui operă îmi apare ca îmbrățișând un orizont atât de întins, încât nu există, pentru noi cei de astăzi, modalitate a conștiinței, stare a sensibilității, înălțime a gândirii, care să nu găsesc că amintește în fond de o problematică eminesciană.

Eminescu nu a lăsat nici un domeniu al sensibilității umane neexplorat și geniul lui creator a înzestrat conștiința comună cu dimensiuni și moduri noui de simțire, cu un ideal nou de viață și o concepție superioară asupra omului. Dela fiorul cald al iubirii până la drama existenței cosmice, dela dragostea pentru frumosul natural până la cultul frumuseții artistice, dela sentimentul unei tainice comuniuni cu tradiția, rasa și pământul până la exaltarea iubirei de neam, toate au trecut prin pana de azur a poetului, care se consuma în focul inspirației sale punând în lucrurile pământești lumina smulsă din cer și din suflet și dând astfel sentimentelor omenești o nouă demnitate, idealurilor apuse o nouă strălucire.

Sub acest aspect l-am cunoscut pe Eminescu și astfel îl iubesc. Datorez fostului meu dascăl de limba română, poetul I. U. Soricu, autorul admirabilelor „Frângurele", faptul de a-l fi înțeles pe Eminescu altfel de cum ne deprinde a-l cunoaște o mentalitate didactică tributară rutinei și judecăților în serie.

Actualitatea lui Eminescu stă în eternitatea lui. În eternitatea sentimentelor pe care le-a cântat și a idealului pe care l-a nutrit. Eminescu este la noi singurul poet care a pus în centrul operii lui poetice marea problemă a menirii omului. Prin felul în care el rezolvă această problemă, Eminescu atinge partea permanentă a sufletului omenesc, ridicându-se astfel la formularea unui ideal de viață, pe care timpul nu poate nici să-l vicieze, nici să-l întunece. Idealul pe care l-a preferat Eminescu este acela al omului considerat în plenitudinea forțelor lui spirituale și morale. Omul este pentru Eminescu cetățeanul a două lumi: al unei lumi materiale și al unei lumi morale. Așezată la confluența a două regiuni eterogene, conștiința omenească este fatal teatrul unei lupte, a cărei soluție Eminescu nu o vedea decât în primatul voinței morale a omului. De aici disprețul lui pentru ființa rumegătoare și comodă, prototipul omului lipsit de ideal, care e prada impulsiunilor josnice și a pasiunilor meschine. De aici critica lui împotriva unei lumi în care înveți numai „înjosire și spoială", în care „patimilor proprii muritorii toți sunt robi" și în ale cărei instituții „spumegă desfrâul în mișcări și în cuvinte". Opunând acestei lumi corupte și acestui tip uman decăzut un tip uman ideal și o societate ideală, în care virtutea și meritul personal să devină un principiu de bază al activității sociale, Eminescu a făurit o etică valabilă pentru timpuri de înoire și de înobilare morală și spirituală a societății și a omului.

Aici stă valoarea maximă a operii eminesciene, în această lecție sublimă de idealism, pe care el a dat-o națiunii române, cu o autoritate pe care nimeni nu a mai egalat-o până azi. Exemplul vieții lui Eminescu vine să probeze că este posibilă o viață fără concesii, fără umiliri și fără îngenunchieri în fața moralei succesului sub toate formele ei.

Numai printr'un abuz de cuvinte a putut fi numit pesimist un poet, care, profesând o concepție superioară a vieții și a omului, a oferit cea mai formidabilă lecție de adevărată trăire a ideilor de care era însuflețit. Pesimist nu este acela care constată răul și îl înfierează, ci acela care crede că omul, slab din fire, nu poate învinge răul. Or, lecția operii lui Eminescu stă tocmai în a arăta că omul, ființă spirituală, are toate mijloacele de a se realiza conform cu cerințele și imperativele reginei superioare a ființei lui.

Adoptând o concepție idealistă a omului, Eminescu, dacă e vorba să-i căutăm corespondențe, e mai aproape de gândirea lui Kant decât de aceea a lui Schopenhauer cum în mod abuziv s'a pretins.

Este ușor de înțeles acum că universalitatea lui Eminescu vine din această dimensiune singulară a operii lui: faptul că e însuflețită de un ideal ce nu va suferi nici desminți nici înfrângeri.

Este o șansă unică pentru literatura română de a fi primit de timpuriu un mesagiu poetic atât de sublim, a cărui măreție stă în puterea cu care înfruntă timpul fără a se uza.

CONSTANTIN MICU

Nu știu când l-am cunoscut pe Mihai Eminescu. La vârsta noastră, când n'avem în urmă un prea lung parcurs de reminiscențe și de evocări, destăinuirea aceasta a unei adânci intimități intelectuale pe care la acest popas comemorativ, o socotim ca un act necesar de confesiune artistică—ne umple de multă și nespusă jenă autobiografică.

Nu-mi amintesc bine dacă a existat un anume moment, decisiv și transfigurant, de revelație sau de uimire, nici dacă am avut conștiința clară de eveniment și de sărbătoare, a acestei întâlniri spirituale.

Înaintea lui Eminescu, în anii primei ucenicii școlărești, citeam pe Coșbuc și Goga,

mai ales poesiile de războiu ale primului, pe care le recitam emfatic, orgolios oarecum, cu patriotismul acela războinic și naiv al anilor copilăriei.

Noi, posteminescienii — va fi poate, aceasta, o delimitare istorică a noastră, o definiție care ne va cuprinde nu numai cultural — suferim cu toții, printr'un destin anume, divina tiranie a Zeului. El ne-a creat un spațiu spiritual—pentru multă vreme sau, poate, pentru eternitate — și ne impune condiții necesare de existență, neînduplecate. Suntem născuți într'un univers spiritual eminescian, suntem aprioric eminescieni. Ne regăsim în spirit prin Eminescu, descoperind treptat anumite reminiscențe subjacente, cunoaștem retrospectiv, pe un ecran determinat al spiritului, ca în mitul platonic. Noi nu cunoaștem, ci recunoaștem. Nu trăim, noi retrăim, regăsim, ne regăsim. Așa încât este fatal ca, odată cu lărgirea experiențelor intelectuale să te regăsești identic în spiritul lui Eminescu, chiar dacă în vremea aceasta ai colindat, pe cât se putea atunci, încă multe literaturi. Fiecare nouă evaziune, consumată în ascuns, ca un delict, ca un adulter, era urmată de o mai aspră penitență, de o mai fierbinte pasiune. Iubești infinit toți marii poeți ai adolescenței, dar mai presus și mai exasperat te copleșește amorul total al lui Eminescu. După toate trădările urmează însă întoarcerea penitentă și definitivă.

Am avut impresia, la un moment dat, că-l cunoșteam decând lumea, că-mi fusese întotdeauna prezent în spirit, că nu mai aveam nevoe să-l citesc, fiind asimilat de mai înainte. Îl recitam însă, îl declamam, îl rostiam în gând, îl murmuram. Versurile lui îmi sunau familiar și intim, prietenește, parcă îl auzisem de mult, într'o îndepărtată poveste. Au urmat apoi lecturile frenetice, anii aceia de cumplită beție livrescă și n'am mai putut să sting otrava eminesciană.

Totuși, primele iubiri adolescente, tremurate în vers și melancolii, au fost pecetluite cu o trădare grea. Le-am petrecut sub luna altor poeți, cu Musset și Lamartine mai întâiu, cu Heine și Lenau, cu alții după aceea. Mă consumă și acum regretul teribil de a nu fi iubit niciodată alături de Eminescu. Nu este încă prea târziu, deși, știu prea bine, s'au dus de-acum anii sfinți ai inimii preacurate.

Două amănunte, înduioșetor de banale, leagă de un anumit timp amintirea primelor descoperiri ale Luceafărului. O fată frumoasă și palidă, ca tinerețea ei osândită de tuberculoză — vecina noastră de atunci — cânta adesea „Pe lângă plopii fără soț", sfâșietor de trist și plângea într'una. Pentru mine, melodia aceasta săracă era atunci de o supremă, emoționantă frumusețe, era poesia. Altădată, într'o oră de clasă, absent la ce se petrecea în jur, devoram sub pupitru „Geniu pustiu", când profesorul de română, abuzând de naiva lui autoritate, năvălește spre mine și-mi smulge pe sărmana Poesis, corpul delict al infracțiunii mele școlare.

Dar acestea n'au nici o însemnătate pentru întâlnirea cu Eminescu, de dincolo de timp, din totdeauna.

Pentru cine cunoaște cât de cât poesia universală, dela Homer încoace, dela Baghavadgita, știe că Eminescu se află printre ființele cele mai de sus, printre luceferi. Într'o anumită ierarhie a spiritului — fără nici o normă, dar pe care suntem ispitiți câte odată să o facem — nu ezităm să-l rânduim pe Eminescu în Olimpul suprem, alături de Homer, de Virgiliu, de Dante, Shakespeare, Goethe, Dostoievschi, marii latifundiari ai poesiei. Ca poet liric însă, tot Eminescu ni se pare voevodul. Nutrim o adâncă simpatiei pentru d. Mihail Dragomirescu, de când am aflat că dânsul, cel dintâiu s'a încumetat să facă această afirmație.

La loc de frunte în cultura universală, Eminescunu este încă cunoscut după rangul lui. Și nici nu știu dacă va fi destinat să fie. Arta lui, legată inseparabil de limba noastră, pe care el a valorificat-o așa cum se știe, nu poate fi cunoscută în haine străine. Legată de virtuțile misterioase ale limbii românești și de magia ei melodică, traducerile o degradează, o corup, o inferiorizează. Destinul eminescian se leagă de cel al limbii noastre. Mai este o singură salvare: un imperialism spiritual românesc, care să ne mi-

punã în atenţia universală şi să ne consacre limba. Dar acesta este un vis prea frumos şi prea mare, deocamdată.

Pentru noi, ca Români, Eminescu este o valoare absolută, o forţă spirituală unică şi inaccesibilă. El semnează, cum spuneam altădată, primul nostru zapis de boerie spirituală. Cerut de destinul românesc, el ne legitimează prezenţa în istoria culturii, ne potenţează, ne sporeşte. Suntem mari prin prezenţa lui între noi. Toţi suntem rezumaţi în el, ca într'o esenţă ideală, în ceeace avem noi mai autentic şi mai adânc.

Cu toate acestea, nu îl cunoaştem încă, nu îl avem pururi prezent în noi, viu şi inseparabil. Trebuie să îl meritãm, să ni-l apropiem, să ne împrietenim cu el, să ne identificăm. Felul cum a fost sărbătorit anul acesta rămâne o mare tristeţe pentru sărăcia noastră culturală, pentru încă dureroasa lui absenţă în spirit. Lângă teiul lui sfânt nu s'a adunat tot neamul, într'o unanimă procesiune, să-l preamărească prin liturghii şi în tăcere.

Văd dar, pentru tinerele generaţii intelectuale o grandioasă, o apostolică misiune: de a converti ţara întreagă întru Eminescu şi a o boteza întru numele lui. Amin!

HORIA NIŢULESCU

Am cunoscut, pe Eminescu, la o vârstă când nu puteam să-mi dau seama de geniul lui. Mă încânta armonia versurilor din *„Luceafărul"*, mă indignau, până la revoltă, adevărurile din *„Împărat şi proletar"* şi mă exaltau miresmele poesiilor sale de dragoste; dar de aci şi până la înţelegerea vastei orchestraţii lirice, a poesiei lui Eminescu a trebuit să treacă multă vreme. Astăzi, când eu însumi încerc să descifrez alfabetul tainic al creaţiei poetice, înţeleg ce departe eram, la început, de cunoaşterea — de adevărata cunoaştere — a lui Eminescu şi cât de necesară îmi este acum această *cunoaştere...*

Animat, în primul rând, de o fierbinte pasiune de ceeace este etern omenesc, poesia lui Mihai Eminescu dă, totuş, vieţii, un sens ce depăşeşte pe acela al uniformităţii diurne; căci numai dincolo de aceasta poetul descoperă miracolul existenţei, esenţa pură *a trăirii ideale*. Valabilitatea actuală a poesiei sale, aci trebue căutată, indiferent de planul pe care am situa-o, pentru cercetare.

TEODOR SCARLAT

Cum l-am cunoscut pe Eminescu? Întrebarea mă surprinde, mă tulbură, mă pune în faţa unei nedumeriri groasnice. *Cum* l-am cunoscut? Dar *l-am cunoscut* oare? M'am ridicat eu în admiraţia, în cultul deosebit pe care i-l port până la o *înţelegere* întreagă? E drept, l-am bănuit adesea, mi-am apropiat de multe ori câte ceva din vasta realitate a operei sale, din semnificaţia ei înaltă. În sufletul meu a avut totdeauna un loc de frunte, în râvnirile mele a fost totdeauna o ţintă. Dar l-am pătruns eu oare în toată marea şi adânca lui personalitate? A fost el pentru mine vreodată un subiect epuizat, o certitudine? Aş avea prea mică încredere în tinereţea mea şi prea puţină consideraţie faţă de Eminescu dacă aş afirma-o. Nu-l cunosc *încă*. Sau mai precis, nu-l cunosc încă definitiv, întreg, absolut. Îl bănui doar, îl simt, îl caut. Culmile se privesc, se admiră, se râvnesc în taină. Sunt totdeauna însă prea sus pentru a le putea cunoaşte. În preajma lor te agiţi, te lupţi, te frământi. Uneori le invidiezi fruntea înaltă. Foarte rar le atingi cu piciorul. Atunci, numai atunci le pricepi cu adevărat.

Care este valoarea lui actuală şi universală? Răspuns impersonal, didactic. Din ceea ce cunosc, din ceea ce se afirmă, din ceea ce se scrie pretutindeni, reiese clară părerea generală că Eminescu este considerat astăzi printre marii poeţi ai omenirii şi că valoarea operei sale nu este cu nimic mai prejos decât a unui Leopardi, Rilke, poate chiar Goethe.

În ceea ce priveşte însă actualitatea acestei opere, chestiunea mi se pare mai discutabilă. Fără să cred că ar fi depăşit, este absolut clar că de mult nu mai trăim un moment Eminescu. Trăim un moment Blaga, mai puţin un moment Arghezi. Dar un moment Eminescu nu. Imens, bogat, aşa cum ştim precis că a fost, el ne apare azi doar în perspectivă istorică. Eminescu e prezent aşa cum sunt prezente cele câteva personalităţi mari ale literaturii universale. Opera lui e actuală numai întru cât universalitatea, eternitatea se pretează la actualitate. Nuanţa specială a acestei opere însă, felul ei de a se înfăţişa lumii, mi se par azi aşezate definitiv în istorie. Un moment Eminescu nu mai avem, cu tot interesul acordat operei sale nemuritoare. De aceea eu cred că toate acele traduceri, bune sau rele, care se fac azi din această operă în limbile apusene, nu mai prezintă decât o importanţă informativă. Ele trebuiau făcute cu cel puţin 50 de ani mai nainte. Astăzi Eminescu nu mai poate influenţa. E un pisc măreţ, totdeauna unic, totdeauna dominant, dar din ce în ce mai îndepărtat în zare.

ION ŞIUGARIU

ORIZONTURI

DESPRE UN ÎNCEPUT DE MITOLOGIE

DE

'SIMION STOLNICU

Am văzut până acum doi mari poeți îngropați cu capul către stradă, vibrând poate, din tot ce s'a ales dintr'înșii, odată cu pământul cutremurat de vehicule, sub nestrunitul și imbecilul vuet al pieții.

Baudelaire intră, s'ar zice, cu fruntea sub peretele dintre cimitirul Montparnasse și un bulevard cu desfacere de verdețuri pe fășia dela mijloc. Aici negustorii își fac reclamă cu câte trei fire de praz în mână și academica limbă franceză își dă pe față rezervele ei de vitalitate.

Marele triumf al poetului pare să nu mai fie astăzi pe Capitoliul înghirlandat ci în destinul de a primi elogiul sordid însă autentic al vieții de toate zilele.

...In aproape aceeași realitate se află Eminescu la Bellu, lângă o arteră dintre acelea care alimentează Capitala cu produsele șesului și ale Dunării.

Teribilă pedeapsă pentru moldoveanul nostru iubitor al privălatecelor isvoare din umbra codrilor sublunari, să locuiască aici în strigătul zilnic al oltenilor cari înșiră banane sau silogisme pe cobiliță.

Dominat de toate acestea sfielnicul fum de tămâie pare că uită ce este dedesubt și s'ar închina vieții.

Poate va fi secretul liricilor moderni în a permite zumzetului existenții să-i consume, să-i oxideze peste limita morții...

Dar trebue să ne mai amintim că sunt dincolo de acest freamăt și mulți eminescologi. Și vor fi atât de mulți, vor fi cu zecile și sutele, încât urmașii noștri vor avea doar încurcătura de-a alege.

I-a cuprins atâta gentilețe pe oamenii de carte pentru Eminescu, vai!

Și când te gândești că 'n poesie nu poți obliga ucenicii să-ți lucreze (chiar să conceapă adesea) temele precum se întâmplă în artele plastice sub pretextul că a existat un Rubens.

Artiștii gen «Rubens» se bucură din viață de atențiunea eruditilor.

Se instalează prin urmare, multe uzine didactice în peisagiul eminescian. Până vor fi ele gata, până când ne vom bucura de ansamblul lor, ca pentru fiecare lector pretențios să existe doi trei exegeți favoriți, va să mai treacă vreme. Până atunci, sunt cărări interzise, fire nesuspendate ce te electrocutează dacă vrei să 'nțelegi personal pe sărmanul Dionis, cât de puțin.

«Pericol de moarte» adică, se spune sub săgeata roșie, a nu se atinge de această materie decât în calitate de «eminescolog».

N'ai timp o viață să citești monografiile cuprinzând pe Ugo Foscolo, poetul italian al acelei grecești Zante-insulă de aur. Iar Foscolo nu pare să fie un scriitor de talia smolitului, densului fecior din Ipotești.

Copiii noștri se vor delecta sărind peste teancuri de autorități îngălbenite în fișier.

...L-am citit pe Eminescu de pe când aveam 12 toamne muntene, la rând cu fascicole din Sherlock Holmes. Să am curajul să spun că mi-a plăcut? Și asta, oare, pentru luna și fata preotului din prahoveanul «Pucheni-Moșneni» unde copilăream?

Oricine-ar zâmbi, întâmplarea aceasta a contat mult în viața subsemnatului, pentru înțelegerea acelui sistem de ecuație care se chiamă azi «Luceafărul».

Abia intrasem în secolul avionului. Nu o simțeam, nu construiam elicii din plastilină. Nu depășisem aripile heruvilor.

Și mai era ceva. Descoperisem în Eminescu alți Feți-Frumoși decât în basmele lui Ispirescu care desfătaseră Viișoara mea.

Este poate cazul să ne întrebăm, fățiș, acești 50 de ani și câteva săptămâni înseamnă sau nu o prăpastie între poet și mentalitatea publică de acuma?

Care tânăr cult îndrăsnește să-l citeze pe Eminescu într'o scrisoare de dragoste fără riscul de a retrezi coșmarele dela bacalaureat ale muzei respective?

Singurul risc?

Noi, cei de azi, suntem modelați mai mult după romantismul francez, de elegantele lui, de felul său distant.

Romantismul german — în care se iubește cum pot numai nordicii blonzi, cu tot sufletul, cu toți porii, pe viață și pe moarte —acela care l-a format pe Eminescu, nu mai ține decât prin acesta de firea contimporană românească.

Enormul merit al poetului moldav: începuse a creea o nouă mitologie. Sburătorii, Feții lui Frumoși aveau prestigiul aristocratic și eroic al burgravilor.

Timpurile din urmă ne-au readus la Ispirescu ori ne-au dăruit Feți-Frumoși rumegați, metafizici.

De aceea nu îndrăsnim să spunem unei domnițe actuale — când gem revistele de comemorare a negrelor plete — că purtăm în suflet un «Sburător».

Totuși cabluri subterane leagă fruntea olimpianului de vălmășagul patimilor noastre. Vor mai fi poeți îngropați cu capul spre stradă. Va fi înțelegerea lor cu totul la discreția capriciilor istoriei unei culturi și a... lampadoforilor?...

MÂNGÂIEREA UMBRELOR

DE

AXENTE SEVER POPOVICI

Aș vrea, poate mai mult ca oricând, să fiu înțeles. Și deaceia, țin să fac, chiar dela început, câteva precizări. Intâi și pentru toți. Nu vreau să «luminez» pe nimeni și nici să demonstrez nimănui nimic. Pe lângă astfel de bucurii spirituale am trecut cam demult și nu m'am simțit obligat să-mi scot nici pălăria. Considerațiile de față n'au altă intenție decât aceia de-a fi expresia unei părți din propria-mi melancolie. Și nici nu vin (asta-mi dă și mai mult convingerea în puritatea actului meu de mărturisire) decât printr'un accident: am cetit de curând cartea domnului profesor P. P. Negulescu, intitulată, cum nicicodată nu m'aș fi așteptat, «Destinul omenirii». Ce noroc tulburător și câtă melancolie poate aduce o carte! Nu mă gândesc să-i fac o recenzie. Treaba asta o fac alții. Dar mă gândesc totuși la o discuție. Și acum altă precizare specială pentru cei care nu știu ce însemnează a discuta o carte. Eu nu vin aci, nici cu inventarul cărților scrise de domnul profesor Negulescu, și nici, cel puțin, cu prezentarea pe capitole a ultimei cărți. Asta nu se mai poate numi critică, ci în cel mai fericit caz, zoologie literară, și a fost făcută cu destulă mulțumire personală, de sărmanul Brunetière. Atunci ce voi face? Voi discuta cartea *Destinul omenirii*. Iar asta însemnează că voi urmări premisele fundamentale, dela sine înțeles, și consecințele lor, și că le voi raporta la convingerile mele și la adevărurile mele. Și rezultatul va fi, că decâteori nu vom putea stabili acordul, de atâtea ori, și natural, din punctul meu de vedere, domnul Negulescu va fi în eroare.

Am spus că nu vreau să demonstrez nimănui nimic. Dar asta nu însemnează că sunt achitat de orice justificare.

Sunt unii oameni, care trăiesc cu noi și care ne salută cordial în fiecare zi, dar care n'au nicio afinitate electivă cu realismul spiritualității noastre. Ei nu văd lucrurile după un sistem anumit și după o metodă anumită, și nici nu le văd așa cum sunt, ci numai cum ar trebui să fie. Iar consecințele sunt, că între noi și ei nu poate fi nici o înțelegere, și că, orice efort

de argumentare este inutil. Atunci, concluzia mea, că nu voi face decât afirmații, și nu demonstrări, îmi pare justificată.

Destinul omenirii e un titlu care ne poate sugera (și ne sugerează exclusiv) o chinuitoare perspectivă metafizică. Dar ultimul punct de frază, cu care se termină primul volum, ne lasă prea nemângâiați. Căci pentru domnul profesor Negulescu *destinul* n'are nimic din celace-i atribue metafizicienii. Și asta e bine; desigur nu pentru noi, ci pentru domnul profesor. Distinsul autor înțelege prin *destinul omenirii* ceiace, în antichitate, bătrânul Ausoniu, vroia să spună prin: *quod vitae sectabor iter*. Adică, pur și simplu, viitorul omenirii. Și iarăși, asta e bine; dar acum nu pentru domnul profesor, ci pentru noi.

Domnul Negulescu pleacă dela constatarea, că tineretul nostru universitar, că tineretul în genere, și toți oamenii chiar, nu numai dela noi, ci din toate continentele civilizate trec printr'o criză generală. Ascultați formula! *Epoca noastră e prinsă într'o criză morală, economică și politică*.... Lucrul dealtfel nu este nou; l-au văzut și alții și l-au spus de nenumărate ori. Dar problema ridicată de domnul profesor Negulescu, și în jurul căreia se învârtește toată desbaterea, este: *dacă epoca noastră suferă de o criză de structură sau de o criză de adaptare*. Răspunsul este că suferă de o criză de adaptare. Să adâncim nițel.

Asta însemnează că epoca noastră, în principiu, e bună, și că, prin urmare, toate formele ei, în speță, instituțiile, sunt la fel, bune. Dar că răul vine dela noi, dela oameni, care nu ne putem adapta așa cum trebue. Oare să fie așa? Eu nu cred, și toți cei care au învățat la fel cu mine nu vor crede. Domnul Negulescu vede faptele istorice înșirându-se una după alta, în serie, și eu le văd formându-se în totalități. Câtă deosebire! Și domnul Negulescu mai crede că o formă istorică sau numai politică e bună sau rea în sine, pe când eu, și alții, credem că o atare formă își are vremea ei. De aci o serie de consecințe. Primo: că domnul Negulescu judecă și vede lucrurile după jaloanele logicei formale, iar eu, le judec și le văd în viață, și secundo: că domnul Negulescu mai crede în iluziile lui Descartes (conceptele clare și distincte) și eu nu.

Ca să-și demonstreze teza, domnul Negulescu întreprinde o analiză de câteva zeci de pagini, din care trage concluzia că democrația e o formă bună în sine, și că, la fel, și capitalismul e bun în sine. Dar ce însemnează propriu zis că o formă e bună în sine? Nu oare că suntem obligați s'o acceptăm ca permanentă și definitivă? Și asta, vai! Asta însemnează că punem logica deasupra vieții. Poate că n'aș fi atât de trist dacă aș auzi-o asta dela ultimii hegelieni, dar o aud dela profesorul care mi-a vorbit atât de elegant, în anii mei de universitate, despre progres și despre evoluție. Cer iertare domnule profesor, dar eu nu cred într'o formă istorică permanentă, nici într'o formă de viață definitivă (eu nu cred nici într'o formă provizorie căci asta presupune imediat una definitivă care nu există) și nu cred nici în valabilitatea logicei formale.

Eu am învățat și cred, că în politică nu mai interesează propriu zis și exclusiv adevărul. Asta, fiindcă politica este arta posibilităților. Niciodată nu mi-aș propune să fac absolut ceiace aș vrea, ci numai ce-i posibil în cadrul celor bune. Și dacă e bine sau rău așa, iarăși nu mă interesează fiindcă eu primesc faptul așa cum este. Am spaimă de întuneric, dar niciodată n'am încercat să alung noaptea din univers, ci m'am mulțumit să aprind lampa. Asta însemnează că istoria reprezintă pentru contemporaneitate un absolut.

Mai departe. Domnul Negulescu trece dincolo de afirmația fundamentală a cărții și recunoaște, că acum domină formele totalitare, dar că totuși — acum vă rog atenție, e ultima concluzie! — *probabil nu vor dura la infinit*. Cel mai ilustru argument că Domnul Negulescu are dreptate. Formele totalitare nu vor dura la infinit, cum n'a durat la infinit nici democrația, nici romantismul, nici clasicismul și nici altă formă istorică din câte-au fost. Cum n'a durat la infinit nici chiar Evul Mediu.

Ar mai fi fost multe de spus, dar repetăm intenția noastră n'a fost asta. Și totuși nu pot trece peste un punct: Domnul Negulescu ne acuză (și ne condamnă) că noi, generația tânără, suntem intoleranți. Adevărat, suntem intoleranți! Noi nu credem cu Renan, nici cu Anatole France cetățeanul, nici cu Romain Rolland, și în general, nu credem cu acel *«fin de siècle»* pentru care cea mai mare glorie era eleganța cu care ocupă mai multe poziții spirituale. Suntem intoleranți, ei! și ce-i? Arhiereul demonstrațiilor, avocatul Briand a fost tolerant? Dar Clemenceau? Dar toți filosofii pe care domnul Negulescu i-a învățat o viață întreagă, dar însuși Kant e tolerant? Toleranți au fost marii conducători de popoare, Napoleon, Frederic II, Cezar, Traian, etc.? Și tolerant a fost generalul Marius care-a omorît într'o singură noapte optzeci de mii de teutoni?.. Pentru noi, ca și pentru toate epocile organice, convingerile și adevărurile noastre nu sunt rezultate silogistice, ci bucăți din ființa noastră. Trăim și murim cu ele, nu pentru ele, căci ele fac parte din noi. Dar atunci unde mai este loc pentru toleranță? Istoria nu cunoaște nici o instituție tolerantă, și inclusiv pe domnul profesor Negulescu.

Și când mă gândesc că domnul Negulescu ne-a dat acest volum și cele care vor urma cu intenția sinceră de-a ne mângâia și de-a ne ajuta în efortul nostru pentru ordinea morală și pentru îndeplinirea binelui nostru! Dar cum am putea fi mângâiați când domnul Negulescu vine, ca o umbră întârziată, dela începutul secolului al 19-lea, cu o ordine sufletească consumată demult? Și cum am putea fi mângâiați cu o carte, oricât ar fi efortul de patetic și de dureros, care tratează destinul omenirii analizând trei ideologii politice? Parcă destinul omenirii ar fi o temă politică. Și dacă ar fi, parcă domnul Negulescu ar mai putea să ne impue ordinea dumnisale sufletească. Tot așa mi l-aș putea închipui pe Zenon din Eleea sau pe cinstitul Seneca sculându-se dintre morți și dând lecții de poetică răzvrătiților romantici. Dacă s'ar fi sculat toată Elada ,cu bătrânul Homer în frunte, n'ar fi reușit. Atunci era vremea lor! Așa numita epocă a ruinilor. Iar acum e vremea noastră și Spencer, cu toți prietenii lui, nu mai are cuvânt.

Și totuși, intențiile pure ale profesorului și interesul lui pentru binele universal uman ne face să iertăm orice și să fim triști. Asta este unica atitudine înțelegătoare. Imi aduc aminte de o notiță a domnului Nichifor Crainic tot despre această carte. Acolo am cetit că domnul P. P. Negulescu este un *mare gazetar*. Inexact! Domnul Nichifor Crainic o știe asta, dar când a scris notița a făcut o cruntă ironie.

TRAIAN LALESCU: LUMINĂ TRISTĂ

DE

MIHAIL CHIRNOAGĂ

D. Traian Lalescu își adună poesiile adoloscenții sale literare în placheta cu titlul de mai sus, în care am găsit semnul vârstei sale poetice, cu toate calitățile dar mai cu seamă neajunsurile sale. Aș vrea să fac să înțeleagă pe toți confrații de poesie, tineri virtuoși ai versului fluid, că experiențele publiciste la această vârstă nu aduc decât satisfacții în afara interesului estetic, că e bine, înainte de toate, să aibe o conștiință estetică oarecare, din mijlocul căreia, ca dintr'un nucleu de foc central, să radieze lumina și căldura unei credințe artistice, dar știu că lucrul acesta este imposibil atâta vreme cât trăim într'un climat literar cu totul fals, în afara gravului și solemnului act artistic, climat caracterizat printr'o promovare desfrânată (termenul e dur, dar nu mai puțin just) a tineretului cu încheeturile fragile și gingașe și nu voi încheia această frază lungă până nu voi aminti de una din revistele de ultimă oră, aparținând unui mare cotidian oficial, care face și ea, pe lângă celelalte numeroase societăți mai mari sau mai mărunte unde se promovează tineretul, operă de descoperire a noui talente, a noui poeți și poetese, din care fapt își fac un nedrept motiv (și superficial!) de orgoliu. Chiar «Jurnalul literar» atât de drastic și nedrept, uneori chiar meschin, în judecarea operelor tinerilor

poeți, promovează de la o vreme poeți totalmente noui, de o calitate, cele mai adesea inferioară, în timp ce procedeul ar fi de închidere a coloanei în cazul când nu se găsesc versuri conforme spiritului critic, majestuos condus de Gh. Călinescu, dar prost interpretat, în general, de toți, și mai apropiați și mai depărtați. Climatul nostru literar nu se va modifica decât când va apare spiritul critic în câteva generații la rând. Atunci arbitrarul și amiciția literară vor fi isgonite și înlocuite cu selecția făcută pe baza spiritului critic, limpede și echilibrat. E bine, însă, ca până atunci să creiem cât mai multe baze de discuție, să militäm și să luptäm pentru generalizarea unor atare idei, care, desigur, nu pornesc la drum cu noi!, pentru transmiterea lor în straturi cât mai depărtate și străine. Cu acest gând ne-am permis să facem introducerea de față mult prea insuficentă față de importanța chestiunii, la cartea d-lui Traian Lalescu. Și-am mai făcut-o pentrucă semne sigure ne vorbesc că autorul «Luminei triste» este un poet talentat, ca atare ne vom întâlni în aceste idei mai târziu, odată depășit acest stadiu de adolescență poetică. Iată câteva strofe care vor dovedi talentul ce crește sub ochii noștri:

«Iar pe un zid persecutat de ploaie
Plânge-un afiș cu lacrimi violet;
Și pe când lacrimile-i curg, șiroaie
Incerc s'aștern pe-o filă de hârtie
In ritmul mohoritului sonet
Eterna târgului melancolie».

(Ploaie provincială).

precum și-aceste versuri gingașe, sigure pe emoția caldă ce-o conțin:

«Privesc dintre morminte și paragini
Un gând care se 'nalță acum și sboară».

Sau:

«M'aplec pe rana tristă, fără sânge,
Să sorb cu sete versul călător».

Și în fine această strofă cu o încheere fericită:

«Eu simt în mine o lumină tristă
Care s'a rupt, de undeva, din soare
Și a găsit în versu-mi adăpost.
E un blestem? O binecuvântare?
O simt în mine ca pe-un val în mare
Și-o port în suflet ca într'o batistă,
Tovarășă în drumu-mi fără rost
Lumină tristă, zâmbet care moare».

(«Lumină tristă»)

E bine însă ca d. Traian Lalescu să nu se 'ncreadă prea mult în ceiace a realizat până în prezent.

Prietenește, la acest sfat, e bine să știe că până la poesia pe care o va da, mai are o lungă cale de străbătut. Discursivă, căldușă și inexpresivă, ea nu marchează astăzi decât un debut agreabil. Poetul trebue să-și concentreze puterile, să distile atent emoția care-acum se plimbă fumurie și deslânată în ușoarele sale versuri.

Din ea trebue să scoată, cum se spune, de-obiceiu în critică diamantul pe care-l poți lua în pumni, oricând, cu satisfacție și bucurie. Este limanul către care trebuie să năzuiască orice artist.

AUREL CHIRESCU : FINISTER

DE

MIHAIL CHIRNOAGĂ

Tânărul premiat de anul acesta al «Fundațiilor Regale» este un mai vechiu scriitor, cu debuturile la reviste pe la începutul acestei decade. Munca și răbdarea ce-a depus la întocmirea acestei cărți sunt cât se poate de lăudabile și ne-arată un poet atent, migălos cu versul și conștient de eforturile chemării. N'am putea spune că ne dăm, însă, adeziunea «totală pentru ceiace a realizat în «Finister», care este o carte frumoasă, totuși. Aceasta provine din faptul că d. Aurel Chirescu trăește azi, sub ochii noștri, cu răsufletul sugrumat de prezența lui Lucian Blaga autorul frustat, mai cu seamă, al volumelor depe urmă «Lauda somnului» și «La cumpăna apelor». Prezența acestui mare poet a devenit în «Finister» aproape periculoasă. In afară de câteva poeme, ce vor fi semnalate la urmă, — și pentru faptul că sunt foarte frumoase, — restul volumului nu trăește prin inspirația autentică a autorului ci prin vâna de lapte ce-a alimentat isvoarele lui tinere. O primă categorie a inspirației Blagiene o constitue pluralul; numeroase poeme sunt scrise la plural și'n aceasta este semnul umilinței creștine, al cântărețului ce interpretează în deplină sfiiciune durerile și aspirațiile spiritului omenesc. Lucian Blaga nu răspândește în versurile sale imnul spiritului său orgolios, nu varsă personalitatea sa prin pretențiunea mândră de a fi unicul sau de a se cânta pe sine. Poeții sunt «Cântăreții bolnavi»:

«*Purtăm* fără lacrimi
o boală în strune —
și *mergem* deapururi
spre soare apune»..

sau în «Tristețe metafizică»:

«Și totuși cu cuvinte simple ca *ale noastre*
Și-au făcut lumea, stihiile, ziua și focul.
Cu picioare ca *ale noastre*
Iisus a umblat peste ape».

Nu acesta este, de-altfel, elementul cel mai important al umilinții Blagiene; sunt altele care azi însă nu ne interesează. Iată-l acum și pe d. Aurel Chirescu:

«Pe deasupra *noastră* trec mereu,
Fără să ne-atingă, — cercuri de slavă,
[etc.

. . . . . .
. . . . . .

Frate neștiutor, tu te miri, etc.»,

O altă categorie a inspirației Blagiene este aceia a elementelor primordiale: apele, văzduhul, cerurile; urmează cealaltă a nedefinitului, a mulțimilor: stelele, duhul, fumul, în care te pierzi, unde nu te poți acăța de un element precis, te amesteci și primești impresia celei dintâi tulburări, din care ne-am născut și s'au născut toate. Primești o infuzie directă din misterul creației. In fidel interpret și continuator, d. Aurel Chirescu scrie:

«De-aci intrăm cu pași de fum în marea legendă», «duhul de foc», «întrebarea ca un fum», «furtuni pe care nu le putem stârni», «marele joc», «vămi de fum», «semne nevăzute», «semnele de noapte ale cerului», «profetice frunze», etc., etc.

Iată și-o parte din reminiscențele directe: «Din nici un cântec nu cade legenda, 'n
[care caut

Urmele pașilor purtați pe ape sfinte»., versuri care vin dela:

«Caut, nu știu ce caut».. (Lumina de eri)

și dela:

«Cu picioare ca ale noastre
Iisus a umblat peste ape». (Tristețe meta-
[fizică).

Apoi:

«Frate Iisus, frate Iisus!
Te-am strigat de jos,
Te-am căutat pe sus», etc.

unde recunoaștem ecoul țipătului:

«Elohim!
Animale străine prin spații oprim
și le 'ntrebăm de tine Elohim!»

(Ioan se sfâșie 'n pustie)

Din aceeași poesie, în cele din urmă, acest vers:

«Semnele din palme și tălpi le păstrez»

te duce cu gândul la «Rime» și la «Citire în palmă». In «Domnul Sfântului» pe cal turnat în oțele Sfântul Gheorghe «se oglindește pe rând, în ape sfinte și rele».

ca și sufletul din poesia d-lui Aurel Chirescu: «Marele joc»:

«Iți vei oglindi doar sufletul în ochii ape-
[lor», etc.

In «Stih târziu», aceste versuri:

«Din ani de mit
Se revarsă acest șuvoi de sânge»,

lui nu-i amintesc de:

«In somn sângele meu ca un val
Se trage din mine
înapoi în părinți» (Somn), versuri cărora d. Aurel Chirescu le-a schimbat numai curgerea conținutului.

Cu-aceasta ce urmează terminăm categoria de față:

«Să sporești mireasma pământului».

amintește de versurile finale din «Cântăreții bolnavi»:

«Sporim nesfârșirea
C'un cântec, cu-o taină».

Evident, exemplele, rupte din ambianța lor pot părea neconcludente. Sfătuesc pe cetitorul cu bunăvoință să ia cărțile lui Lucian Blaga în mână și să confrunte cu ele spiritul «Finister»-ului.

Socotesc influența pe care o suferă azi d. Aurel Chirescu ca fericită, deoarece Lucian Blaga este un poet cu totul deosebit, un poet mare, și stăpânirea scutului său nu-i în treacăt prezența lui Tudor Arghezi în distihul:

«Sau, poate, e chiar
marele zidar».

precum și-a d-lui Dan Botta în «Umbre de baladă».

Să încheem cu remarcarea deosebit de frumoasei poeme, cu totul personale, în afara oricărei influențe, intitulată «Alt Don Quijotte»:

«Elanul meu închide povești medievale
Cu cavaleri extatici în platoșele lor
Sau curtezane svelte în sâni și în picior,
De regii lor schimbate 'n regine nupțiale.

Sătul de trândăvia acestei vieți banale,
Râvnesc ținuta dârză a unui senior,
Împrăștiind în lume victorie și fior,
Să cuceresc bogate ținuturi feudale.

Imi vor eși 'nainte din patru părți vasalii,
Cinstindu-mi spada printr'un salut până 'n [pământ.
Batiste parfumate vor flutura 'n vitralii...
Mă va'mbia pământul sub cal ca să-l fră- [mânt
Și ceru 'n nopți albastre va arbora medalii...
Voi șterge vechea pată a morilor de vânt!»

Frumoasă mai este «Singuraticul pom», «Toamnă de totdeauna» cu versurile-i finale:

«Cad ploi de tristeță, subțiri,
Pe suflet, pe lut, și 'n poeme»,

precum și «Ani» din care transcriem numai această excelentă strofă:

«In vers, în fiecare e, poate, un cuvânt
Ce nu-și mai amintește de soarele din el...
Sunt anii care-astupă lumina cu pământ,
Svârlind la fund ecouri și aurori, la fel.»,

precum și-aceste două strofe:

«Dar țărmul acesta, abia presimțit,
Nu poartă nici urmă de cer sau de lut,
De-asupra, doar somnul, imens satelit,
Domină întinsul eteric și mut».

și

«Pe deasupra noastră trec mereu,
Fără să ne-atingă, — cercuri de slavă.
Sunt apele albastre ale lui Dumnezeu
Petrecute peste fruntea lumii, firavă»,

aparținând prima poemei «Țărmi» și cea de-a doua poemei «Taine».

Inlăturând influența lui Lucian Blaga nu se poate să nu recunoști meritele d-lui Aurel Chirescu și realizările în întregime a unor poesii, precum și cele parțiale, din altele. In acelaș timp poți aprecia alegerea «Fundațiilor Regale», ca fericită.

Insă cine neglijează influența capitală a lui Lucian Blaga, în observarea «Finister»-ului, va face un deserviciu autorului. Din remarcarea ei, însă mai migăloasă sau mai puțin migăloasă, să sperăm că va avea de folosit.

GRIGORE POPA: CARTEA ANILOR TINERI

DE

ION ȘIUGARIU

Dacă e bine să ne preocupe specificul ardelenesc, în literatura noastră contemporană, în ceea ce are mai evident, mai mult al său și mai aproape de sufletul larg și frământat al acestei provincii, atunci fără îndoială va trebui să ne oprim în primul rând la George Coșbuc, Octavian Goga și Aron Cotruș și apoi la o seamă de scriitori mai tineri crescuți și formați sub influența lor. Din rândul acestora face parte și Grigore Popa. Dragostea lui pentru natură, pentru frumusețile și darurile câmpului, pentru liniștea și măreția muntelui și a pădurii, identificarea lui cu bucuriile și cu durerile

simple ale satului, ale vieții dela țară și mai ales cu acea permanentă și bogată prezență a gliei și a sufletului strămoșesc, a obiceiurilor și valorilor particulare, etern românești, îl așează definitiv în sfera de influență a marilor săi înaintași.

E drept, nu poate fi vorba încă de o realizare demnă de o atenție deosebită pentru ceea ce aceste cântece prezintă ca valoare poetică în sine și nici nu ar fi nimerit a spune că această *Carte a anilor tineri*, epuizează toate posibilitățile literare ale autorului (care dealtfel ne sunt suficient de cunoscute pentru a crede în ele). Cartea de față mai mult le vestește, le sugerează, decât le exemplifică. Grigore Popa nu reușește încă să ne apară personal, definitiv, cu trăsături originale, așa cum în bună parte ni se prezintă mai singularii săi confrați: Emil Giurgiuca și M. Beniuc.

In afară de materialul poetic, care în multe locuri amintește vădit realizări mai puțin recente, în cari în deosebi Octavian Goga este totdeauna prezent (a se vedea poesiile: *Copilul, Cântarea veacului, Voiu fi înalt ca steaua...)* uneori este foarte puțin proprie până și tehnica versurilor. Citez pentru exemplificare ultimele patru strofe din poesia *Vioara* unde întorsăturile frazelor, felul de introducere a propozițiunilor prin conjuncția «și» ne plasează într'o atmosferă peste tot proprie lui Octavian Goga:

Cum preaslăvim cu inima cât fara
Mărirea tainei ce ne înconjoară
Din holdele cu spicele aprinse
Aud un cântec jalnic de vioară.

Era un tânăr nalt și fără nume
Ce-și închina apusului cântarea,
In ochii lui fântâni de frumusețe,
Se logodise cerul cu mirarea.

Și'ntreg văzduhul tremura de cântec,
De necuprinsa jale a viorii
Se'nfiorau pădurile de grâne
Și lăcrimau potirele cicorii.

Dar când durerea a 'nceput să ardă
Năpraznicele coarde de vioară,
Pământul tot și steaua din nălțime
Plângeau iubirea lui de-odinioară.

* * *

Acolo însă unde Grigore Popa abordează teme de alt ordin decât cel autohton-patriotic, (care în bună parte a fost exploatat înaintea noastră până la epuizare) acolo unde în afară de marea sa pasiune pentru natură concretizată în câteva pasteluri admirabile (ex. *Răsărit)* se lasă furat de frământările sale interioare, de setea aceea de lumină și de realizare deplină, de înțelegere și de cunoaștere adâncă, în care totdeauna s'au regăsit marii creatori de pretutindeni, poesia sa contrastează fericit cu tot restul cărții, mărturisind un talent plin de surprize. Constatarea asta ne face să credem că o selecție mai severă a bucăților din această carte ar fi fost bine venită și lăudabilă. Lângă poesii absolut mediocre ca: *Rugăciune, Țară, Elegie pentru un leagăn* și mai ales *Sabia*, valoarea acestora din urmă se evidențiază până la mirare. Așa sunt: *Cântecul huhurezului, Idolul, Sunt sărman ca lucrurile lumii, Chemare, Pentru înflorire, Tristețe metafizică, Islam*, etc... Acestea și încă vreo câteva pe care cititorul atent le va distinge ușor din mijlocul celorlalte pledează pentru adevărata identitate poetică a lui Grigore Popa. Evident, spre acestea tinde și preferința noastră.

Mai credem că e necesar să remarcăm mărginirea bogăție de suflet, de atmosferă înaltă a autorului, multiplele sale corespondențe cu lucrurile, cu ființele, cu gândurile, cu neliniștile, ceea ce pledează pentru recunoașterea unui adevărat poet. Din tumultul acesta va ieși poesia lui de mâine, realizarea pe care o așteptăm, în care credem și care va însemna bucuria noastră. Deocamdată este o peregrinare.

GEORGE MENIUC: INTERIOR COSMIC

DE

ION ŞIUGARIU

Basarabia actuală, adăposteşte trei poeţi autentici: Vladimir Cavarnali, N. F. Costenco şi George Meniuc. Primul, premiat de Fundaţiile Regale în 1934 cu volumul *Poesii* şi depăşit de curând în *Răsadul verde al inimii stelele de sus îl ploaă* se bucură de o oarecare consideraţie printre confraţi şi chiar printre cititori, celalţi doi însă sunt aproape necunoscuţi. Şi totuşi la marginea de răsărit a ţării se aprind ruguri, se frământă suflete şi cresc lugeri de visuri. Retras, modest, nobil, conştient. Ceea ce îi deosebeşte pe scriitorii basarabeni de foarte mulţi dintre cei din restul ţării este sbuciumul, drama interioară, revolta. In timp ce majoritatea scriitorilor tineri se complac într'o stare de metaforism degradant, solicitat numai pentru ceea ce el poate oferi în sine, fără cea mai elementară raportare la conţinut, în timp ce nu apare aproape nici-o poesie prin reviste în care cuvântul *vis* să nu fie exploatat în toate sensurile, haotic, desorientat, aceşti muncitori modeşti pledează pentru scriitorul cu o concepţie puternică despre viaţă, despre moarte, despre situaţia omului în lume. Iată o lecţie peste care nu se poate trece cu uşurinţă.

* * *

Poesia lui George Meniuc se integrează iniţial în această atmosferă serioasă. Isvorită, dintr'o conştiinţă precisă a identităţii sale omeneşti, experimentând tragismul izolării într'un cosmos străin, rece, nepăsător şi pe de altă parte consumat de marile arderi ale tinderii spre *altceva*, spre ceva mai înalt, mai frumos, mai statornic, această poesie exploatează o dureroasă realitate etern umană, singura în măsură să se apropie de marea artă. Este fără îndoială un drum început acceptabil, un drum drept care până la un punct ne surprinde, cunoscând vârsta autorului.

Exprimarea este de multe ori dură, aspră, străină oricărei dulcegării sentimentale şi totuşi atât de bună prietenă cu imaginea. George Meniuc, ştie ce vrea, îşi cunoaşte resursele şi meşteşugul lui se acordă perfect cu atitudinea. Unii la-u acuzat că este influenţat de I. Barbu. Poate. Lucrul acesta prezintă puţină importanţă deocamdată. Tânărul acesta îşi pricepe meseria, purcede dintr'o realitate poetică adâncă, tinde spre o realizare surprinzătoare. Indrăzneli şi posibilităţi mărturisite sincer, tare, definitiv. Aş putea cita mult deşi toată cartea n'are decât 14 poesii, dar mă mărginesc numai la aceste câteva versuri din *Cosmogonie* şi din *Mâine albinele...*:

Ce le pasă florilor, când visează într'un
[picior
De obârşia lor şi a vinului din urcior!
Ce-ţi pasă ţie vulture cenuşiu când sui
Şi sfâşii cu aripa de oţel tăria,
Prin câte incendii a trecut armonia
Păstrându-se cuminte în tiparele de azi, şi
[oricui!..

* * *

Dă-mi mâna. Vreau să ghicesc imensa
[înviere
Imprăştiată în ţelină, în apă şi tăcere.
Candidă şi vie şi Dumnezeu s'o capete tru-
[dă grea.
Oare, curând, în ce firidă liniştit va sta?
Azi soră cu mierla, mâine pahar de cristal,
Mâine albinele vor strânge polenu-i florar.
Ce-am iubit serveşte buzelor să bea vin,
Ce-am visat, rămâne miere pentru cineva
[strein.
Tânjesc svâcnind în sângele din alba mână
Culorile soarelui şi aroma din grădină.
Câte plante, încă nerodite, azimă o vor!
Toate minunile lumii o cheamă. Dă-i-o lor.

Eu ce să mai străjui făclia unei stele
Când nici călătoria materiei n'o înţeleg.
Hei, cântăreţi, aprindeţi vioara inimii mele
Să ardă cu dânsa universul întreg.

S'ar putea obiecta lui George Meniuc multe lucruri. Că este prea prolix, prea greoiu, prea tulbure. Că versul său nu reuşeşte încă să capete o formă bine închegată, definitivă.

Că limba sa e cam pestriţă, cam prozaică pe-alocurea. Şi altele. Acestea sunt însă imperfecţiuni inerente debutului şi toate se pot corecta cu timpul. Dincolo de ele se simte însă că vibrează, se sbate şi se consumă un poet autentic, un suflet care râvneşte perfecţiunea şi care porneşte spre ea cu o concepţie precisă despre adevărata poesie. Ceea ce lipseşte în genere unei părţi din lirica noastră de azi este conţinutul. George Meniuc abzice de-a porni pe această cale. Este cel mai mare merit al său. *Meşterul Manole* îl înţelege şi îl aprobă.

CUVINTELE VREMII

ELOGIUL LUI AXENTE SEVER POPOVICI. — Nimic nu e mai greu, cred, decât să surprinzi, într'o încercare de portret amabil, sufletul unui eseist . Mai ales al unui eseist care, cu siguranţă, nu s'ar putea auto-portretiza din lipsă de subiectivism. E o puternică tragedie soarta aceasta care se rezumă la «a comenta» şi a surprinde analogii sau contradicţii între lucrurile din afară. Poetul şi scriitorul în genere, adică acel care face artă din cuvânt, recurge la lumea din afară pentru a se regăsi în ea, pentru á-şi lămuri prin ea anumite incertitudini personale, sau pentru a descifra mistere pe cari nu le poate purta singur. Eseistul se află, dimpotrivă, dincolo de sfera oricărui mister şi a oricărei sincere autocunoaşteri, căci posibilităţile lui de a pătrunde în sine însuş încep din lumea din afară şi se opresc adesea pe sticla refractară a raţiunii. Inteligenţa rece, adică exterioară, definind întotdeauna subtilele jocuri ale unei lumi la care subiectul gânditor nu participă, îşi crează sieşi o existenţă tragică. E ca şi cum ai fi înfometat şi ai privi prin limpezimea unui uriaş zid de cristal aranjamentele «estetice» ale unui festin sardanapalic. Un fel de supliciu al lui Tantal, reeditat pământean şi ideologic.

Axente Sever Popovici e tipul lucid al eseistului care-şi înţelege destinul şi şi-l comentează cu verva omului inteligent care acceptă să fie vesel pentru simplul motiv că a fi trist e mult mai trist decât atât. Din acest pragmatism resemnat prietenul Axente şi-a extras nu de mult următoarea biografie romanţată: — Sunt omul care umblă în semi-cerc. Ca şi cum ar fi spus: — Sunt eseist şi nimic mai mult. Scriam la începutul acestui ciudat elogiu că un eseist nu se poate autoportretiza. Şi totuş Axente Sever Popovici... Să avem de a face cu un poet refulat? Rog pe noul membru al grupului nostru să nu ne dezamăgească decât în specialitatea lui mărturisită.

Axente Sever Popovici e un admirator al lui Socrate, e adică un sceptic şi un sofist. Mie personal mi se pare cam incomodă admiraţia aceasta care merge până la a râvni perfecţiunea statuară a maestrului şi a atinge, ca şi el, acelaş nivel de rece contemplaţie. Mi se pare incomod, căci pentru a fi Socrate îţi trebue neapărat un Platon. Poziţia e destul de incertă astăzi când atâţia Socraţi nu se pot realiza din lipsă de Platoni.

Prietenul Axente mai are o calitate: aceea care l-a adus printre noi şi care face dintr'un gânditor punctul de sprijin al tuturor perfecţiunilor. Calitatea aceasta s'ar putea numi *excitantul negaţiunii* şi e atât de rară încât prezenţa ei are pentru o mişcare literară o valoare tot atât de mare cât un gram de radium pentru bugetul unei ţări. Axente Sever Popovici e un negativist şi un criticist. In jurul lui lucrurile frumoase răsar din ambiţia de a-l contrazice iar lucrurile urâte, de pildă poeţii fără talent, se sinucid din disperare sau încetează de a mai scrie. Judecaţi singuri, domnilor colegi, dacă se poate face unui eseist lucid, elogiu mai laudativ.

⁂

PLEDOARIE PENTRU BUCUREŞTI. — Un caraghios, care se crede poet, îmi spunea zilele trecute: — E îngrozitor Bucureştiul ăsta! Iţi distruge personalitatea, îţi răpeşte talentul şi îţi suge toate posibilităţile creatoare. Unde mai pui că e un oraş imoral în care dacă ai vrea să devii sfânt, n'ai izbuti niciodată.

Pe tonul acesta lacrimogen, aşa zisul poet, debarcat de câţiva ani din provincie pentru a cuceri în Capitală gloria, mi-a înşirat toate defectele acestui oraş care-i scuturase visele şi-i «distrusese personalitatea». L-am ascultat câtăva vreme cu răbdarea pe care ţi-o dă curiozitatea şi dorinţa de a afla lucruri noi despre această «cetate cu duhuri» care e una din pasiunile mele etice şi estetice. Apoi m'a cuprins o milă universală pentru toţi oamenii cari nu-şi dau seama că prostia e un defect care trebue ascuns, ca o boală ruşinoasă şi cari şi-o plimbă pe străzi în văzul tuturor şi în râsul câtorva. L-am mângâiat pe caraghiosul acela cu câteva cuvinte de consolare,

ca să nu-i piară iluzia unei ratări pe care o credea venită din afară și care era în fond un simplu accident intern. Și m'am gândit la gradul de supremă moralitate pe care l-a atins Bucureștiul în raporturile lui cu oamenii. Moralitatea bucureșteană e la fel cu aceea a înălțimilor. Mi-aduc aminte de o experiență foarte interesantă citită cândva într'un manual științific sau într'o revistă. Un vultur și un cocoș au fost suiți într'un avion care i-a purtat prin văzduh până la câteva mii de metri. Rezultatul experienței acesteea mi-a venit în minte în clipa în care ratatul meu interlocutor îmi vorbea de imoralitatea Capitalei. Căci, ca și cocoșul din avion, care a murit în înălțime, nefiind obișnuit decât cu ascensiunea gardurilor și a coperișurilor, «poetul» acela venit din provincie și-a întins în van aripile într'un aer care era prea înalt și prea tare. Pe înălțimile de aici nu rezistă decât acei cari, ca și vulturul din avion, au obișnuința azurului și poartă în ei înșiși dorul de înălțime, nu ca pe o spaimă, sau ca pe o invidie ci ca pe o sete normală cu fântâna la capătul drumului.

Prejudecata stupidă a unui București mâncător de suflete și spulberător de iluzii a fost încetățenită la noi de romanele hidoase ale unei generații de desrădăcinați mediocri cari și-ar fi împlinit o sfântă misiune dacă pe vremea ei ar fi existat ideea întoarcerii la sat. In lipsa unui Serviciu Social care să le indice adevărata cale, desrădăcinații aceștia s'au apucat de scris, au venit la București, s'au prăbușit după prima sau a doua carte, au continuat în gazetărie plângerea disperată a neputinței lor și au aruncat în spatele marelui oraș care-i adăpostea, păcatul propriei lor prostii. Epoca după-războiului a fost plină de asemenea stârvuri cu *personalitatea* distrusă de București, însă nimeni până acum n'a luat apărarea acestei Capitale sublime și aristocratice care ucide mediocritatea și lasă să crească numai floarea rară a elitei. Niciun poem de slavă nu e de ajuns pentru opera de purificare pe care o duce de două decenii cuptorul acesta de porțelanuri. Poate că unul dintre noi îi va închina cândva o carte, plină de recunoștință, în paginile căreia să se oglindească duhul eclectic al celui mai frumos oraș din lume.

88 88 88

FEMEEA IN RENAȘTEREA ITALIANA. — Renașterea este, cred, epoca în care ar dori să retrăiască orice creator de cultură, orice individ care înțelege viața ca un spațiu personal. Oamenii Renașterii au trăit frenezia acestui regn al personalității, între limitele căruia s'au născut eroii cei mai desăvârșiți ai umanității. Dela Leonardo până la Cellini și Michelangelo, dela Cesare Borgia până la Savonarolla și Macchiavelli, dela Lorenzo dei Medici până la Alexandru al VI-lea, epoca aceasta e un muzeu de individualități cari au trăit cum au vrut, au creat și au dărâmat ce le-au trecut prin cap, au iubit și au ucis cu pasiunea aceea unică pe care ți-o dă disprețul tuturor dogmelor și dragostea sinceră a inteligenței. Cine a cetit memoriile svăpăiatului artist și spadasin care a fost Benvenuto Cellini, păstrează imaginea cea mai justă a acestei Renașteri totale.

D. profesor Alexandru Marcu, ca și prietenul său Giovanni Papini care conduce la Florența un institut pentru studiul Renașterii, se ocupă într'o carte bogată în trecut, de femeea Renașterii italiene. D-sa se apropie, cu simpatie de erudit, de trei figuri reprezentative: Alessandra dei Bardi, din Florența: Isotta degli Atta, din Rimini și Parisina d'Este, din Ferrara. Studiul d-lui profesor Marcu nu are intenții biografice, căci viața celor trei femei e numai un prilej pentru a desvălui fresca intimă a epocii. Cartea devine astfel interesantă nu atât prin subiect, cât prin cadrul magnific pe care-l reînvie. Apar, în conturat relief, figurile de condottieri și de principi ai celor trei soți în existența cărora s'au amestecat, mai mult sau mai puțin eroic, sufletele celor trei femei. Că și ele au dat dovadă uneori de spirit de sacrificiu sau de eroism, ca de pildă nefericita Parisina, aceasta nu ne mai surprinde într'o vreme în care bărbații trăiau într'o continuă încordare. Femeea oricărei epoci e un agreabil acompaniament și nimic mai mult. Posibilitățile ei de creație nu au depășit porunca din blestemul izgonirii din Eden. Numai simțurile i s'au desfășurat și capacitatea de imitație. Asta nu-i scade cu nimic meritele, căci femeea e un foarte lacom consumator de cultură masculină. D. profesor Al. Marcu a surprins cu multă abilitate contribuția aceasta secundară, căci cartea d-sale, întitulată «Figuri femenine din Renaștere», e mai mult o expunere documentată a mediului și a momentului, decât o exaltare a celor trei figuri femeiești. Iată de ce interesul lecturii se menține până la sfârșit, îmbiat de curgerea calmă a acestei istorii documentate în care autorul și-a pus întreaga sa dragoste pentru viața sublimei peninsule.

Vintilă Horia

88 88 88

A MURIT ION MOLDOVEANU. — Incă un destin frânt stupid înainte de vreme. Se joacă cineva teribil de crud, de nepăsător, cu sufletele, cu aspirațiile, cu viețile noastre. Și noi nu putem nici măcar să ne revoltăm. Nici măcar să ridicăm pumnii către ceruri. O mare și grea fatalitate ne paște. Cine să-i pătrundă tainele? Cine să-i prevadă loviturile? Nu ne rămâne decât resemnarea. Oribila și

etern umana resemnare. Nu l-am cunoscut personal pe *Ion Moldoveanu*. Poesiile sale însă, publicate mai ales prin revistele din Ardeal, mi l-au păstrat totdeauna aproape de suflet. O elegie reținută, un puternic sentiment al inutilității și nimicniciei umane, învăluite într'o superioară resemnare, într'o atât de poetică înțelegere a destinului care ne urmărește pretutindeni, formau un bun certificat al unei meniri poetice deosebite. Timpul însă, definitiv și impecabil, nu l-a lăsat să poată fi altceva decât o promisiune. Volumul *Sbor peste ape* editat înțelegător de prietenii dela *Symposion* cuprinde bucăți remarcabile, îndreptățind toate speranțele. Și par'că pe alocurea o neagră presimțire se evidențiază:

Ca și unda Someșului Mic
Lin voiu trece calea către dric
Și discret m'oiu presăra în drum
Ca un cântec ori ca un parfum.

Mi-or cânta plecarea în poem
Paseri albe în stil de requiem.
Iar în noaptea înflorită, clară
Stele mari crescute peste țară.

Spice 'ngenunchiate 'n lanuri coapte
Vor svoni plecarea mea în noapte,
Iar în pat toate Măriuțele
Vor stropi cu lacrimi năfrămuțele.

Și va fi ca și cum Domnul Sfânt,
Ar trona o clipă pe pământ
Când m'or petrece 'n înălțimi și har
Clopote cu glasul tot mai rar.

Ion Moldoveanu și-a presimțit moartea. Trupul său șubred nu putea închide atâta suflet. Trebuia o revoltă. Și revolta, de data aceasta a însemnat moarte. Iremediabilă și definitivă plecare în eternitate.

88 88 88

ȘTEFAN POPESCU a publicat de curând un volum de *Poeme*. Cuprinde 24 de bucăți grupate în două cicluri: *Vital* și *Uman*, termeni bine aleși pentru a determina un ansamblu de preocupări evidente. Ceea ce m'a isbit în primul rând în aceste poesii este aspectul lor de lucru îngrijit, ales, căutat, conștient. *Ștefan Popescu* nu utilizează un gen de poesie de factură înaltă, nu recurge la complicații sufletești pretențioase. Temele sale sunt simple, naturale, umane. Pentru el realitatea cea mai grozavă care ne înconjoară este viața. Pe ea o exploatează, pe ea o cântă. De aceea poate uneori un anumit ton nu tocmai străin poesiei sociale (dacă e bine a întrebuința o astfel de expresie) îi este îndeajuns de familiar pentru a constitui o deficiență. Păcatul cel mai mare însă al acestor poesii este banalitatea. Pornind pe un drum de mult depășit și părăsit de alții, recurgând la o manieră de notație directă, de exploatare supărătoare a prozaicului, care amintește direct pe *Haringer*, pe *Käsner* și pe mai anemicii lor imitatori din România, poesia aceasta deși interesantă și chiar plăcută pe alocurea, nu poate satisface un gust și o cerință estetică. Forma concisă și aspră amintește uneori pe *Tudor Arghezi*, alteori pe *Camil Petrescu*, alteori pe unii lirici germani de după războiu (unanim clasați printre reprezentanții poesiei decadente). Nu s'ar putea însă spune că *Ștefan Popescu* este lipsit de darul poesiei. E prea multă hotărîre aici, prea multă conștiință a unei meniri sigure. Un fel de *Ars poetica* este în această privință poesia *Grije:*

Grije mi-e de mine
că nici versurilor ăstora nu le slujesc bine,
deși le fac și le las,
după ce le dreg, le curăț
și le primenesc pământul
punându-le în alt vas
să crească, să 'nflorească.

Grije mi-e că floarea
n'a fi ca cicoarea —
simplă, aleasă, frumoasă, —
să se clatine a mirare de cer
și cu frumusețea ei,
de frumusețea pajiștii,
cuminte să se coasă.

Indrumat spre alte constelații lirice, *Ștefan Popescu* ar putea fi un poet acceptabil. Mărturisește mult debit poetic această carte. Deocamdată este doar o experiență. Și încă o experiență învechită, cu toate cele nu prea puține versuri frumoase care-i vestesc posibilitățile.

88 88 88

POEME CU VIN ȘI HAIDUCI.—Este o carte ușoară, plăcută, care merge direct la inimă. Autorul ei *I. D. Pietrari* surprinde îndeosebi printr'o perfecțiune formală clasică, printr'o ținută demnă, serioasă. Nu poate fi vorba de o poesie mare, nici de o poesie cu pretenții. Intenția cea mai clară a autorului este simplicitatea, naturalețea. O melancolie reținută, tăcută, îngropată în vin și cântece bătrânești, o viață duioasă, sentimentală, și totuși aspră, de român sănătos, tare ca piatra, haiduc, iată toată tematica din acest volum de poeme, care nu se pretează criticei și care nu se adresează decât prietenilor, vieții. Au făcut rău acei cari i-au găsit influențe. *I. D. Pietrari* nu e nici *Ștefan Baciu*, nici *N. Crevedia*, nici altcineva. El este pur și simplu *I. D. Pietrari*, unic și plăcut, simpatic și prieten. Cu atât mai mult este lipsită de temeiu afirmația că unele versuri din această carte ar aminti pe Ion Barbu. Este cea mai ridicolă ignoranță literară și cea mai elementară lipsă de înțelegere a poesiei. In fața

vieții *I. D. Pietrari* este un om simplu, pur, deschis. Loviturile ei îl dor așa cum te doare o rană, așa cum doare o lipsă de comoditate. E ceva general uman în această carte. Ceva cu totul aproape de fiecare dintre noi, așa cum ne sărută pe frunte zilele, amiezile, nevoile, grijile. De aceea poate ne este atât de simpatică. Și apoi mai este o serioasă conștiință a scrisului, a cuvintelor, a imaginilor, a versificației. Toate acestea pledează pentru o recunoaștere apreciativă. O carte drăguță. Cronicarul acestor rânduri o preferă multor volume prezentate imperios tuturor redacțiilor pentru a fi lăudate. Și o recomandă ca un certificat de bună purtare celor nu prea cruțați în această rubrică.

Ion Șiugariu

⁂ ⁂ ⁂

CLEMENCEAU a fost una dintre cele mai interesante și mai puternice figuri ale vieții politice moderne. Temperament vulcanic de pamfletar neîngenunchiat de vreun adversar, imaginație furtunoasă, vervă netrecută și pe deasupra o vitalitate favorizată de Zei, el, cu aceste daruri, și-a trasat în istorie un nume și o carieră singulare. Firește însă, de multe ori forța lui spirituală a trebuit să cedeze în fața forței materiale a adversarilor. Așa se explică pentru ce a fost de multe ori scos din arena politică, sau chiar pus în postura de «deținut politic».

Printre multele lui opere, în urma unei «deținer», «Tigrul» a scris un *Demostène* foarte interesant, în care caută să reconstituiască viața oratorului grec, infiltrând printre paginile istoriei elementele din propria lui biografie. E un fel de răzbunare originală și bine mascată pe contimporanii săi.

Această operă, plină de vervă, de sarcasm, de lirism, și mai ales de aluzii ce vizează mai la fiecare rând raportul lui Clemenceau însuși cu ai săi contimporani, a apărut în românește, bine tradusă de d-ra *Veturia Vericeanu-Drăgănescu.*

O recomandăm drept o lectură interesantă și reconfortantă!

Pericle Martinescu

⁂ ⁂ ⁂

SĂRBĂTORIREA UNUI SEMICENTENAR. — Noi, Românii, n'avem sentimentul grandoarei, atunci când e vorba de comemorarea unui mare dispărut. Și nici sensul eternului nu-l cunoaștem. Așa ne-au spus și vor continua, manifestările de aducere aminte pe care le-am văzut. La 15 Iunie 1939, s'au împlinit 50 de ani dela moartea celui mai mare poet, pe care Dumnezeu în loc să-l dăruiască unuia dintre vecinii noștri, ni l-a dăruit nouă pe aceste plaiuri românești.

Eminescu a fost sărbătorit, dar așa cum a dat Dumnezeu, la întâmplare. Nici o pregătire în vederea acestor vremuri. Nici-o vitrină n'a fost împodobită decât în ultimul timp. Cincizeci de ani după moartea aceluia care a hrănit din seva talentului său patru generații de scriitori, noi ne prezentăm în halul acesta.. A fost pentru noi cei tineri cea mai tristă zi din viața noastră scriitoricească. Totul fără viață, totul făcut în virtutea obișnuinței, nesimțind pe suflet păcatele acestor erori de neiertat. Nu ne-am fi închipuit vreodată ca la această zi de înaltă comemorare să n'avem o statuie în mijlocul capitalei, mare, făcută, să zicem, tot de Mestrovici. Am scris toate acestea din câmpul marilor noastre dureri, neputând totodată uita această mare inconsecvență săvârșită acum.

⁂ ⁂ ⁂

POVESTIRILE CĂTRE BUNUL DUMNEZEU. — Editura Miron Neagu (Sighișoara) a editat, într'o formă cu totul nouă «*Povestirile către bunul Dumnezeu*» în traducerea d-lui prof. Nichifor Crainic. Acum când o nouă ediție oferă publicului proza poetului german e bine să insistăm puțin asupra operii lui Rilke. «Povestirile» sunt roadele experiențelor avute de Rilke în Rusia după întâlnirea lui cu Tolstoi la Iasnaia-Poliana, și cele din Italia «primăvara lui Dumnezeu». Dece a ales Rilke această primă țară? Pentrucă pe plaiurile numeroaselor teofanii, Rilke putea trăi nesupărat, mai cu voluptate, esența dumnezeirii prin profundul sentiment al morții ce l-a urmărit toată viața. Pentru el Rusia «se mărginea în sus cu Dumnezeu». Numai ea îi putea da sensația infinitului dincolo de simțuri și materie. Nu e o apropiere de ortodoxism ci o imediată trăire a prezenții dumnezeiești, căci povestirile dedicate Ellenei Key sunt însăși expresia arzătoarei dorințe de-a se uni cu Dumnezeu. Nu-l interesează dacă, el catolic, nu putea cuprinde cu inima cerul, ci ceeace îl tenta pe Rilke după numeroase pregătiri, era sentimentul religios în stare primitivă pe care îl trăiau pravoslavnicii cetățeni ai acestei întinderi de icoane. Aici, Rilke a trăit imaginea curată și dumnezeiască a veșniciei, lângă frunțile încărunțite și mâinile bătătorite ale țăranîlor. Asta s'a întâmplat la începutul veacului nostru.

⁂ ⁂ ⁂

EMIL MURACADE este un tânăr, de origină siriană care, după ce ne-a învățat limba și literatura noastră, a scris o plachetă într'o frumoasă limbă românească intitulată «Pulbere de stele». Sunt în această carte interesantă mici schițe și aforisme toate de factură orientală, îmbrăcate în imagini foarte plastice. Tip interiorizat și, în acelaș timp, o mare sensibilitate, Emil

Muracadé ca orice oriental este preocupat exclusiv de suflet și posibilitatea lui de-a se mântui. Dar să ascultăm câteva aforisme:

«Biblia este un palat de oglinzi, oricum te miști îți găsești chipul».

sau:

«Băutura tuturora este în paharul meu. Cei vii îl golesc iar cei morți îl umplu».

Emil Muracadé scrie mai bine decât un apreciat număr de scriitori dela noi, și nu este printre noi decât de cinci ani, în care timp a învățat să gândească în limba noastră și să scrie.

Ovid Caledoniu

CĂRȚI ȘI REVISTE PRIMITE LA REDACȚIE

PETRE GHIAȚĂ: Generația tânără, introducere la istoria unei generații, București, Editura Ideia, 1939, 12,5×17,80 pp, O planșă în afară de text de Neagu. 40 lei.

N. N. MANOLESCU: Recreații, tâlmăciri din: Dante, Goethe, S. Prudhomme, Ch. Baudelaire, Petrarca, Gabriele d'Annunzio, Loconte de Lisle, Schiller, Uhland, N. Lenau, Ed. de Amicis, M. Claudius, R. Löwenstein, F. Redi, Buzău, Editura Herald. [1939]. 12×19. 32 pp. 20 lei.

GEORGE NEGRU: Icoane, poeme, București, Editura Noastră. 1939. 14×21. 48 p. 25 lei.

OCTAVIAN C. TASLAUANU: Sub flamurile naționale, note și documente din războiul de întregire al neamului, vol. I. Sighișoara. Editura Miron Neagu. [1939]. 12,5×19,5. 312 pp. 0 fotografie a autorului. 80 lei.

N. TCACIUC-ALBU: Geneza poesiei «Somnoroase păsărele» Cernăuți. Tiparul Glasul Bucovinei. Biblioteca Institutului de literatură nr. 4. 1939. 16,5×24, 16 pp. 20 lei.

GABRIELE D'ANNUNZIO: Patruzeci și patru de sonete alese și traduse în metru original cu o biografie, bibliografie a poesiilor poetului, o bibliografie italo-română și un Studiu despre Sonet de *Pimen Constantinescu,* cu un portret și gravuri cioplite în lemn de Marcel Olinescu. Cluj. Editura Hyperion. 1934. 15,5×23,5. 74+VI pp. 40 lei. Ausonia caete de poesie italiană modernă.

LUCIAN COSTIN: Peisagii și Simfonii 1936, versuri, Craiova. Tipografia- «Eminescu». 13×20,5. 100 pp. 50 lei.

PETRE ECOVESCU: Dajdia umbrelor, poezii, București. Tipografia Universul. 1939. 13,5×21,5. 144 pp. 50 lei.

CIU-CEAM-FU: Vârfuri de ac... vârfuri de sulă, epigrame. București. Tipografia Adevărul. 1939, 12,5×17. 98 pp. 30 lei. Un portret de Octav Angheluță.

REVISTE:

VIAȚA BASARABIEI an. VIII (1939) nr. 5 Mai, semnează: *versuri:* Vl. Cavarnali, V. Luțcan, Cezar Stoika, T. Nencer; *proză:* N. F. Costenco; *articole:* Vasile Chicu, N. Spătaru, A. Țurcanu, Al. Boldur, D. Plămădeală; *recensii:* George Meniuc, Bogdan Istru.

LITERA, an. II (1939) nr. 5-6 Mai-Iunie, semnează: *versuri:* Al. T. Stamatiad, V. P. Năsturaș, M. Ar. Dan, D. Iov, V. Iftode, Mircea Ovidiu Savu; *articole:* Fane George Pajiște, Ion Potopin, Ambrozie Melinte, Aurel Cosma, Ștefan Codreș; *recensii:* Const. Rudneanu.

DECALOGUL, an. IV (1939) nr. 98 Iunie, semnează: *versuri:* Victor Hilmu; *articole:* Marius Theodorian-Carada. I. V. Suciu, P. Dr. Neculăeș, Coriolan Gheție, Dr. Ilie Dăianu, Pompiliu Preca, Demetru Teiușanu, Gh. Frențiu, Boris Deșliu, Em. Iefteresciu, Vasile V. Berinde.

GAZETA CARȚILOR, an. VIII (1939), nr. 15-16 Martie, semnează: D. Munteanu-Râmnic, T. Palade, N. Iorga, Eug. Boureanul, Ion Dumitrache-Godeni, Ion Buzdugan, A. G. Delafântânele, I. C. Delabaia.

TRIBUNA TINERETULUI, an. III, (1939), nr. 27, 14 Mai, semnează: Eugen Victor Popa, Al. Raicu, V. Oprescu Spineni, D. Missir, Miorița Motaș, Const. D. Cârjan, Iancu Tulnic, Romulus Damian, Sever Severin, Victor Alboteanu, Emanoil Cobzalău, Petre Paulescu.

LITORAL, an. I (1939), nr. 1, Mai, semnează: *versuri:* Dumitru Olariu, Ioan Micu, *note:* Roman Secăreanu, Dumitru Olariu și Ioan Micu.

PAMANTUL, an. VIII (1939), nr. 200, Aprilie, semnează: *versuri:* C. Ștefăniu, D. Iov, Al. Bătrânu, Mircea Papadopol, C. Părlea, Octav Sargețiu, I. Const.-Delabaia, Const. Barcaroiu, Ion Horia Munteanu, V. Spiridonică, *proză:* Alexandru Negrea, Mihail Drumeș, I. G. Vasiliu, Dr. Andrea Ma-

jocchis; *articole:* N. Ottescu, M. Toneghin, P. Samarian, L. S. Belcin, Eugen Cialâc, Teodor Scarlat, Emanoil Hagi Mosco. Ing. Cezar Cristea, Mircea Nicolescu, Petre Noureanu, Costin Murgescu, C. Săteanu, Corneliu Rudescu, Victor Gomoiu, Arhim. Scriban.

ORIZONTURI, an. II (1939), nr. 2-3, Mai-Iunie, semnează: *versuri:* Vl. Cavarnali, I. Pajură, Marcian Lotru, Mihail Lungianu, V. Hondrilă, *proză:* Aurel George Stino, Itinerar Burgund, *articole:* Dimitrie Dan, G. Ursu, Paul I. Papadopol, Em. Constantinescu, Gh. Munteanu-Bârlad, Gh. I. Dimofte, Gh. Popescu, D. H. Profu, Victor Odobeştianu, Ion Totolici, Fernando Capecchi, Al. Popovici, *recensii:* G. Hagiu, I. Gr. Mihăilescu, Mircea Răşcanu, I. Argintescu, Dimitrie Dan.

CONVORBIRI LITERARE, an. LXXII (1939), nr. 4 Aprilie, semnează: *versuri:* Aron Cotruş, Teodor Al. Munteanu, G. Murnu, Ovid Caledoniu, Teofil Lianu, Vasile I. Posteucă, Vintilă Horia, Horia Niţulescu, C. Ştefăniu, Lucian Dumitrescu, Bogdan Istru, Gh. Tuleş, Alexandru Gherghel, I. Pajură, Emil Vora, Aspazia Munte, *proză:* Teohari Antonescu, Mihail Drumeş, Virginia Daria, Angiolo Silvio Novaro; *articole:* I. E. Torouţiu, N. Iorga, Alexandru Marcu, Florin Niculescu, Augustin Z. N. Pop; *recensii:* C. N. Stănescu, Valeria Costăchel, Petru Grigorcea, Pamfil C. Georgian.

VIITORUL AGRICULTURII, an. III, (1939), nr. 11-13. Feb.-Aprilie, semnează: N. Mitru, Dr. N. Burlacu, etc....

VIAŢA ŞI SUFLET, an. IV (1939), Aprilie-Iunie, semnează: *versuri:* Mihai Eminescu, Mihu Dragomir, George Şoimu, M. Găisseanu, Gh. Carapagea-Rosetti, Gabriel Drăgan; *articole:* Gh. Carapagea-Rosetti, Mihai Ilovici, Marin Găisseanu, Adriana Angelescu, Florin Niculescu.

GAZETA CĂRŢILOR, an. VIII, (1939), nr. 17-18 Aprilie, semnează: D. Munteanu-Râmnic, D. N. Mincev, N. Chiriac-Dimancea, Barbu Theodorescu, I. A. Bassarabescu, N. Iorga, Nuşi Tulliu.

LITORAL, an. I (1939), nr. 2 Iunie, semnează: *versuri:* Anişoara Odeanu, Horia Stamatu, Ioan Micu, Dumitru Olariu, *note:* Dumitru Olariu şi Ioan Micu.

TRIBUNA TINERETULUI, an. III nr. 28-29 Iunie, semnează *articole:* Pompiliu Preca, I. Toma, Teodor Scarlat, Mihail Daneş, Sergiu Cristian, Dim. Schianul, Sever Severin, Iancu Tulnic, V. Oprescu-Spineni, M. Găisseanu; *versuri:* Ion Apostol Popescu, Păltănea Gh., Elvira Zamfirescu, George Petcu, Sandu Zvorişteanu; *recensii:* Al. Raicu, V. Oprescu-Spineni.

PAGINI LITERARE, an. VI (1939). nr. 6 Iunie, semnează: *versuri:* Emil Giurgiuca, Yvonne Rossignon, Vintilă Horia; *proză:* Vasile Rusu, Ion Codrin, Bucur Ţincu, *articole:* Grigore Popa, Gh. Pavelescu; *recensii:* Romulus Demetrescu; Mihai Beniuc, Octavian Vuia, Teodor Mureşan.

TRIBUNA TINERETULUI, an. III (1939), nr. 30-31 Iulie, semnează: *versuri:* George Lotru, Const. D. Cârjan, Preda Savu, M. Găisseanu, *articole:* V. Oprescu-Spineni, Mihail Daneş, Pompiliu Preca, Al. Raicu, Aurel Călinescu, Theodor Montaş, Theodor Constantin, Mircea Drumaru, Simion Creţu, Radu Plesnea; *recensii:* Al. Raicu, V. Oprescu-Spineni, Emanoil Cobzalău.

VIAŢA BASARABIEI, an. VIII (1939), nr. 6, Iunie, semnează: *versuri:* Bogdan Istru, George Meniuc, Mihai Boboc, Teodor Nencev, Sergiu Sârbu, C. Victor-Negruzi, Sergiu Sârbu; *proză:* Pan. Halippa, Mih. Curicheru, N. Spătaru; *articole:* R. Marent, Al. Boldur, I. Negrescu, Teodor N. Păduraru, George Meniuc, P. Ştefănucă; *recensii:* Vasile I. Chicu, Iosif E. Naghiu, P. V. Ştefănucă, Cezar Stoika.

ORIZONTURI, an. II (1939), nr. 4-5, Iulie-August, semnează: *versuri:* Coca Farago, I. Pajură, V. Hondrilă, Emil Maur, *proză:* I. E. Vasiliu, Aurel George-Stino, Artur Gorovei, Charlotte Lilius, Ghiţă Popescu; *articole:* Gh. Hagiu, Al. Hogaş, G. Munteanu-Bârlad, G. Ursu, I. Gherincea, Ioan Gh. Mihăilescu, I. G. Munteanu, I. Argintescu, *recensii:* Ioan St. Botez.

URMAREA IN NUMARUL VIITOR CARE VA APAREA LA 15 SEPTEMVRIE

A APĂRUT
EDIŢIA II-a
VIRGIL CARIANOPOL
FRUNZIŞUL TOAMNEI MELE

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI